

2.5.2012

Kj/1

Päätöshistoria

Kaupunginhallitus 23.04.2012 § 384

Pöydälle 23.04.2012

HEL 2012-000420 T 12 02 01

Päätös

Kaupunginhallitus päätti panna asian pöydälle.

Esittelijä

kaupunginjohtaja
Jussi Pajunen

Lisätiedot

Anja Vallittu, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36046
anja.vallittu(a)hel.fi
Matti Malinen, konserniyksikön päällikkö, puhelin: 310 36277
matti.malinen(a)hel.fi

Taidemuseon johtokunta 16.02.2012 § 16

HEL 2012-000420 T 12 02 01

Päätös

Taidemuseon johtokunta tarkastelee lausunnossaan Guggenheim-selvitystä Helsingin taidemuseon nykyisen ja tulevan toiminnan kannalta, mikäli kaupunki päättää toteuttaa Guggenheim Helsinki-hankkeen.

Taidemuseon johtokunta esittää kantanaan, että jos Helsinkiin perustetaan Guggenheim-museo, sen ulkopuolelle jääviä museotehtäviä hoitaa oma Helsingin taidemuseo-niminen hallinnollinen yksikkö ja päätti antaa selvityksestä alla olevan lausunnon esittelijän muutetun ehdotuksen mukaan (muutokset Taustaa -otsikon kappale 1 ja 2, Taustaa, Helsingin taidemuseon yhden tilan hanke -otsikon kappale 3, Helsingin taidemuseon tehtävät Guggenheim-hankkeen toteutuessa -otsikon kappale 3 ja 7, Helsingin taidemuseon tilat Guggenheim-hankkeen toteutuessa -otsikon kappale 3) :

Taustaa

Guggenheim-selvitysryhmän raportissa ehdotetaan, että museo rakennettaisiin kaupungin omistamalle tontille Eteläsataman rantaan.

Museon kokonaispinta-ala olisi noin 12 000 neliometriä, josta näyttelytilaa olisi noin 4000 neliometriä. Uusi museo toisi Suomen taiteen, designin ja arkkitehtuurin laajempaan modernin taiteen viitekehukseen esittelemällä suomalaiselle yleisölle Guggenheimin maailmanlaajuisen verkoston kokoelmista teoksia, jotka eivät koskaan ole olleet esillä Suomessa. Helsingin Guggenheim-museo keskittyisi arkkitehtuuriin ja designiin vahvemmin kuin muut verkoston museot. Museo painottaisi näyttelytoimintaa, mutta se keräisi myös omaa kokoelmaa (alkukielinen selvitys s. 74, 165) ja sillä olisi myös kokoelmapoliittinen ohjelma (alkukielinen selvitys s. 128-129).

Selvityksessä suositellaan, että uusi museo ottaisi hoitaakseen osan Helsingin taidemuseon nykyisistä tehtävistä. Taidemuseon kokoelmatoimintaa ja julkisen taiteen tehtäviä kehittäisi jokin toinen kaupungin hallintokunta, jonka tehtäväksi se annettaisiin. Taidemuseon nykyisiä näyttely- ja taidekasvatustehtäviä taas kehitettäisiin osana uuden Guggenheim-museon toimintaa ja missiota. Taidemuseon johtokunta on tyytyväinen siitä että Guggenheim-Helsinki museo jatkaa Helsingin taidemuseon nykyistä käytäntöä alle 18-vuotiaiden maksuttomasta sisäänpääsystä näyttelyihin.

Taustaa, Helsingin taidemuseon yhden tilan hanke:

Taidemuseon johtokunta toteaa, että johtokunta esitti 23.3.2010 (§ 21) taidemuseon kaikkien tilojen yhdistämistä yhteen kohteeseen, yhteen osoitteeseen. Lisäksi johtokunta ehdotti, että käynnistetään tilahankkeen selvitys- ja kartoitustyö hankkeen määrittelyn tarkentamiseksi sekä eri vaihtoehtojen toteutustapojen määrittelemiseksi.

Taidemuseon 30.4.2010 tekemässä tarveselvityksessä esitettiin perusteet ja tavoitteet yhden tilan esitykseen. Tavoitteena oli taidemuseon nykyisten kuudessa eri osoitteessa sijaitsevien tilojen keskittäminen yhteen tilaan, samalla säilyttäen tämän hetkinen näyttely- ja kokoelmatoiminnan laajuus.

Esityksen perusteena olivat taidemuseon nykyisten toimitilojen ongelmat. Tilat eivät enää vastaa tekniikaltaan nykyajan vaatimuksia. Vuonna 2010-2011 sekä Meilahden että Tennispalatsin tiloihin jouduttiin tekemään mittavia ilmastointiremontteja. Meilahdessa havaittiin kosteusongelmia ja molemmat Meilahden rakennukset vaativat peruskorjauksen lähivuosina. Lisäksi taidemuseon nykyinen väestönsuojassa sijaitseva taideteosvarasto on ratkaisuna tilapäinen. Keskustelussa on ollut myös Kluuvin gallerian sijoittaminen esteettömiin ja paremmin saavutettaviin tiloihin. Muina perusteina oli luoda kuntalaisten kannalta tehokkaampi ja vetovoimaisempi taidemuseo.

2.5.2012

Kj/1

Tämän jälkeen on noussut esiin mahdollinen yhteistyö Guggenheim-säätiön kanssa ja Guggenheim Helsinki – museon perustaminen.

Helsingin taidemuseon tehtävät Guggenheim-hankkeen toteutuessa:

Kokoelmatoiminta

Selvityksessä esitetään, että Helsingin taidemuseon kokoelmatoimintaa ja julkisen taiteen tehtäviä kehittäisi jokin toinen kaupungin hallintokunta, jonka tehtäväksi se annettaisiin (selvityksen käännös s. 11).

Taidemuseon johtokunta haluaa tuoda esille huolensa taidemuseon kokoelmien tulevaisuudesta. Taidemuseolla on noin 9000 teoksen taideteoskokoelmat. Näihin sisältyy useita lahjoituskokoelmia, mm Bäcksbäckan kokoelma. Osaan lahjoituksista sisältyy kokoelmaa koskevia lahjoitusehtoja.

Mikäli Guggenheim Helsingistä tehdään myönteinen päätös, tulisi Helsingin taidemuseon jatkaa itsenäisenä hallinnollisena yksikkönä, jolla on oma johtaja ja identiteetti.

Helsingin taidemuseolle jäävät tehtävät tulee määritellä. Johtokunnan kantana on, että Helsingin taidemuseolle kuuluisivat ainakin seuraavat tehtävät:

- Taidemuseon kokoelmien kartuttaminen, esilläpito ja ylläpito eli dokumentointi, konservointi, säilyttäminen ja tutkimus
- Kokoelmiin liittyvä muu kotimaisen taiteen näyttelytoiminta
- Julkiset veistokset ja julkinen taide
- Prosenttirahahankkeet
- Kluuvin gallerian toiminta

Näyttelytoiminta

Selvityksessä esitetään, että Guggenheim Helsinki ottaisi hoitaakseen Helsingin taidemuseon kansainvälisen näyttelytoiminnan sekä museopedagogisen toiminnan (selvityksen käännös s. 11).

Guggenheim Helsinki -museon toteutuessa sen näyttelyohjelmiston yksityiskohtainen suunnittelu alkaa hyvissä ajoin ennen museon avaamista yleisölle. Nykytilanteessa on ennenaikaista ottaa kantaa Guggenheim Helsinki -museon ohjelmiston yksityiskohtaiseen sisältöön tai kotimaisen taiteen osuuteen näyttelyohjelmistossa. Johtokunta

2.5.2012

Kj/1

edellyttää, että hankkeen myötä kotimaisen kuvataiteen esittäminen pääkaupungin näyttelyohjelmistossa ei vähene.

Johtokunta katsookin, että Helsingin taidemuseon olisi uudessa tilanteessa mahdollista profiloitua kotimaisen taiteen esittelyyn. Helsingin taidemuseon näyttelytoiminta voisi keskittyä kokoelmaan ja siihen liittyvään muun kotimaisen taiteen näyttelytoimintaan ja esittää nousevaa uutta suomalaista taidetta.

Helsingin taidemuseon tilat Guggenheim-hankkeen toteutuessa:

Guggenheim-selvitysryhmän raportissa ehdotetaan, että museo rakennettaisiin kaupungin omistamalle tontille Eteläsataman rantaan. Museon kokonaispinta-ala olisi 12 016 neliometriä, josta näyttelytilaa olisi noin 4000 neliometriä. Rakennuksesta varataan runsaasti tilaa myös ravintolalle, myymälöille, esityksille ja taidekasvatustoiminnalle (selvityksen käänös s. 10).

Johtokunta on huolissaan Helsingin taidemuseon jäljelle jäävien toimintojen tilaratkaisuista. Tarve toimiville yhden katon alla sijaitseville toimisto- ja näyttelytiloille sekä asianmukaiselle taideteosvarastolle, johon sisältyy myös kokoelman ylläpitotilat, ovat edelleen olemassa.

Mikäli Guggenheim Helsinki toteutetaan, Helsingin taidemuseolle tulisi osoittaa toiminnan edellyttämät toimistotilat ja näyttelytilat, joissa on mahdollista esittää taidemuseon kokoelmia sekä harjoittaa kokoelmiin liittyvää näyttelytoimintaa.

Johtokunta edellyttää, että mikäli päätös Guggenheim Helsinki -hankkeen jatkamisesta on myönteinen, tulee selvittää mitä tiloja taidemuseon jäljelle jäävä toiminta tarvitsee.

Helsingin taidemuseon henkilökunta Guggenheim-hankkeen toteutuessa:

Johtokunta kantaa erityistä huolta henkilöstön asemasta tulevissa ratkaisuissa ja edellyttää, että henkilöstön asema ja työpaikat on turvattava.

Helsingin taidemuseon määrärahat Guggenheim-hankkeen toteutuessa:

Guggenheim-selvitysryhmän raportissa todetaan, että tulevaisuudessa kaupungin taidemuseotoimintaan käyttämiin varoihin sisältyy 1,2 miljoonaa euroa kokoelmatoimintaan, joka pitää sisällään julkisen taiteen hankkeet ja ylläpidon, kaupungin taidekokoelmien kartuttamisen ja ylläpidon ja Kluuvin gallerian toiminnan (selvityksen käänös s. 109).

Johtokunta on huolissaan siitä, osoitetaanko Helsingin taidemuseon toiminnoille riittävästi määrärahoja jäljelle jäävien tehtävien hoitamiseksi. Taidemuseon kokoelmien käyttömenojen määräraha,

joka pitää sisällään palkkakulut, vuonna 2010 oli 880 300 euroa ja taidehankintamäärärahat 425 000 euroa, yhteensä 1,2 miljoonaa euroa.

Vuoden 2010 määrärahoihin 1,2 miljoonaan euroon eivät kuitenkaan sisälly kaikki kokoelmatoiminnosta aiheutuvat kustannukset. Summaan eivät sisälly kokoelmiin liittyvät hallintomenot. Näitä menoja ovat mm. tilavuokrat, yleishallinnon, henkilöstöhallinnon, taloushallinnon sekä tietotekniikan kustannukset liittyen kokoelmatoimintaan. Summaan eivät sisälly myöskään näyttelyiden tai asiakaspalvelun määrärahoissa olevat kokoelmien esittelyyn liittyvät kustannukset, kuten avoinnapitopalvelut. Lisäksi kokoelmien ylläpitoon liittyvät investointimäärärahat ovat vaihdelleet 50 000 ja 80 000 välillä.

Selvityksessä mainittu 1,2 miljoonaa euroa ei pidä sisällään kokoelmiin liittyvää näyttelytoimintaa eikä Kluuvin gallerian toimintaa kokonaisuudessaan.

Kluuvin gallerian toiminta on turvattava. Helsingin taidemuseolla tulisi olla Kluuvin gallerian lisäksi tila kokoelman esittämiseen ja siihen liittyvään näyttelytoimintaan. Nämä kustannukset on sisällytettävä Helsingin taidemuseon toimintaan käytettäviin määrärahoihin ja toiminta on resursoitava riittävästi.

Johtokunnan kanta on, että määrärahojen tulee olla riittävät ylläpitämään jäljelle jäävää Helsingin taidemuseon toimintaa ja siten laskelmiin tulee sisällyttää kattavasti kaikki kustannukset.

Guggenheim Helsinki

Guggenheim Helsinki-hanke on merkittävä, maailmalaajuisesti huomioitu kulttuurihanke. Se, että Helsinki on valmis panostamaan Guggenheim-hankkeeseen tällä mittakaavalla, on todellinen kulttuuriteko.

Taidemuseon johtokunta on erityisen hyvillään siitä, että Helsingin kaupunki haluaa panostaa nimenomaisesti taidemuseotoimintaan ja siitä, että Helsingin kaupunki mahdollisesti tulee saamaan uuden taidemuseon Guggenheim Helsinki –hankkeen myötä. Johtokunta muistuttaa, että tuleva taidemuseorakennus on helsinkiläisten taidemuseo myös Guggenheim-yhteistyön mahdollisen päättymisen jälkeen. Tämän vuoksi on tärkeätä, että museo rakennetaan kestäväksi aikaa.

Johtokunta toivoo, että Guggenheim Helsinki tulee tekemään tiivistä yhteistyötä jo olemassa olevien taidelaitosten kanssa. Tämän yhteistyön myötä on mahdollista löytää toiminnallisia synergiaetuja, saavuttaa uusia kävijöitä ja siten vahvistaa kuvataiteen asemaa

2.5.2012

Kj/1

Helsingissä ja Suomessa ja lisätä suomalaisen taiteen tunnettuutta kansainvälisesti.

Käsittely

16.02.2012 Esittelijän muutetun ehdotuksen mukaan

Vastaehdotus:

Jukka Liukkonen: Lisätään lausuntoon uusi kappale:
"Maksuton sisäänpääsy ja ilmaispäivät"

Taidemuseolla on maksuton sisäänpääsy alle 18-vuotiaille ja tietyille erityisryhmille. Lasten maksuttomalla sisäänpääsillä halutaan kasvattaa lapsia taiteen pariin ja antaa lapsille mahdollisuus kokea taidetta vanhempien sosio-ekonomisesta asemasta riippumatta. Taideopiskelijoiden maksuttomalla sisäänpääsillä pyritään puolestaan tukemaan taiteellisen laadun säilymistä korkeatasoisena. Kuukauden ilmaispäivät mahdollistavat taiteen kokemisen varallisuudesta riippumatta ja antavat mahdollisuuden taiteen kokeilemisen myös heille, jotka ovat epävarmoja taidemuseossa vierailemisesta.

Maksuton sisäänpääsy palvelee taiteen laadun säilymistä korkeatasoisena ja mahdollistaa taiteen kokemisen taustasta riippumatta. On tärkeää, että maksuton sisäänpääsy turvataan vähintään nykymuotoisena myös jatkossa.

Vastaehdotus:

Jukka Liukkonen: Lisätään lausuntoon uusi kappale:
"Museohanke on suuri taidepoliittinen linjanmuutos"

Selvityksessä esitettyssä muodossa uusi taidemuseo olisi merkittävä taidepoliittinen linjanmuutos. Nykyisellään taidemuseon tehtävät liittyvät kuvataiteen hankintaan ja sen esittelyyn taidenäyttelyiden kautta. Selvityksessä esitetty Helsingin Guggenheimin taidepoliittinen linja painottuisi sen sijaan kaupallisiin hyötytaiteisiin kuten arkkitehtuuriin ja tuotemuotoiluun.

Helsingin alueella arkkitehtuurin tallentamisesta vastaa arkkitehtuurimuseo, muotoilusta designmuseo ja valtakunnallisesta taiteesta Kiasma ja Ateneum. Helsingin taidemuseolla ainutlaatuisia erityisosaamista helsinkiläisestä taiteesta. Selvityksessä esitettyssä muodossa tätä tehtävää ei hoitaisi jatkossa enää kukaan.

Uuden taidemuseon taidepoliittista linjaa olisi syytä tarkastella uudelleen, niin että nykytaiteella on museon toiminnassa esitettyä

merkittävämpi rooli ja teknologialla ja hyötytaiteilla puolestaan esitettyä pienempi rooli.

Vastaehdotus:

Jukka Liukkonen: Lisätään lausuntoon uusi kappale:
"Toiminnan on oltava avointa ja demokraattista"

Mikäli Helsingin Guggenheim-museo perustetaan, tulisi sen tulisi noudattaa vähintään nykyisenkaltaista avoimuutta toiminnassaan. Tämä tarkoittaa kaikkien asiakirjojen julkista saatavuutta, kokouspäätösten julkisuutta ja toiminnan raportointia nykyisessä laajuudessa, vaikkei säätiölaki tähän velvoitakaan.

Uuden taidemuseon hallintomallin tulee rakentua pohjoismaisille demokraattisille toimintatavoille. Tämä edellyttää avointa tiedottamista ja keskustelua päätettäväksi tulevista ja päätettävänä olevista asioista. Uuden taidemuseon hallitus on syytä valita jatkossakin demokraattisilla valintatavoilla.

Selvityksessä esitettyjen Guggenheimin nimittämien hallituksen edustajien tulisi edustaa monipuolisesti kotimaista ja kansainvälistä taide-elämää. Näiden säätiön nimittämien edustajien ei tulisi kaikkien olla säätiön työntekijöitä.

Jukka Liukkonen: Liitteen mukainen eriävä mielipide toimitettu puheenjohtajalle.

Lausunnossa tulisi olla myös seuraavat asiat:

Maksuton sisäänpääsy ja ilmaispäivät

Taidemuseolla on maksuton sisäänpääsy alle 18-vuotiaille ja tietyille erityisryhmille. Lasten maksuttomalla sisäänpääsillä halutaan kasvattaa lapsia taiteen pariin ja antaa lapsille mahdollisuus kokea taidetta vanhempien sosio-ekonomisesta asemasta riippumatta. Taideopiskelijoiden maksuttomalla sisäänpääsillä pyritään puolestaan tukemaan taiteellisen laadun säilymistä korkeatasoisena. Kuukauden ilmaispäivät mahdollistavat taiteen kokemisen varallisuudesta riippumatta ja antavat mahdollisuuden taiteen kokeilemisen myös heille, jotka ovat epävarmoja taidemuseossa vierailemisesta.

Maksuton sisäänpääsy palvelee taiteen laadun säilymistä korkeatasoisena ja mahdollistaa taiteen kokemisen taustasta riippumatta. On tärkeää, että maksuton sisäänpääsy turvataan vähintään nykymuotoisena myös jatkossa.

Toiminnan on oltava avointa ja demokraattista

2.5.2012

Kj/1

Mikäli Helsingin Guggenheim-museo perustetaan, tulisi sen tulisi noudattaa vähintään nykyisenkaltaista avoimuutta toiminnassaan. Tämä tarkoittaa kaikkien asiakirjojen julkista saatavuutta, kokouspäätösten julkisuutta ja toiminnan raportointia nykyisessä laajuudessa, vaikkei säätiölaki tähän velvoitakaan.

Uuden taidemuseon hallintomallin tulee rakentua pohjoismaisille demokraattisille toimintatavoille. Tämä edellyttää avointa tiedottamista ja keskustelua päätettäväksi tulevista ja päätettävänä olevista asioista. Uuden taidemuseon hallitus on syytä valita jatkossakin demokraattisilla valintatavoilla.

Selvityksessä esitettyjen Guggenheimin nimittämien hallituksen edustajien tulisi edustaa monipuolisesti kotimaista ja kansainvälistä taide-elämää. Näiden säätiön nimittämien edustajien ei tulisi kaikkien olla säätiön työntekijöitä.

Museohanke on suuri taidepoliittinen linjanmuutos

Selvityksessä esitetyssä muodossa uusi taidemuseo olisi merkittävä taidepoliittinen linjanmuutos. Nykyisellään taidemuseon tehtävät liittyvät kuvataiteen hankintaan ja sen esittelyyn taidenäyttelyiden kautta. Selvityksessä esitetty Helsingin Guggenheimin taidepoliittinen linja painottuisi sen sijaan kaupallisiin hyötytaiteisiin kuten arkkitehtuuriin ja tuotemuotoiluun.

Helsingin alueella arkkitehtuurin tallentamisesta vastaa arkkitehtuurimuseo, muotoilusta designmuseo ja valtakunnallisesta taiteesta Kiasma ja Ateneum. Helsingin taidemuseolla ainutlaatuista erityisosaamista helsinkiläisestä taiteesta. Selvityksessä esitetyssä muodossa tätä tehtävää ei hoitaisi jatkossa enää kukaan.

Uuden taidemuseon taidepoliittista linja olisi syytä tarkastella uudelleen, niin että nykytaiteella on museon toiminnassa esitettyä merkittävämpi rooli ja teknologialla ja hyötytaiteilla puolestaan esitettyä pienempi rooli.

Esittelijä

taidemuseon johtaja
Janne Gallen-Kallela-Sirén

Lisätiedot

Janne Gallen-Kallela-Sirén, taidemuseon johtaja, puhelin: 310 87008
janne.siren(a)hel.fi
Veikko Halmetoja, johtokunnan puheenjohtaja, puhelin: 044 215 3005
veikkohalmetoja(a)gmail.com

2.5.2012

Kj/1

Kaupunginmuseon johtokunta 15.02.2012 § 12

HEL 2012-000420 T 12 02 01

Päätös

Kaupunginmuseon johtokunta päätti antaa Guggenheim Helsinki -museon perustamismahdollisuuksista ja konsepti- ja kehitysselvityksestä seuraavan lausunnon, jossa otetaan kantaa ensisijassa selvityksessä mainittuun, mutta tarkempaa jatkoselvitystä edellyttävään kaupungin organisaatioon edelleen jäävien taidemuseotoimintojen järjestämiseen ja muutoksen vaikutuksiin sekä valtionosuuksiin liittyviin seikkoihin. Lisäksi lausunnossa tuodaan esille kaavailun museorakennuksen paikkaan liittyviä reunaehtoja:

Guggenheim Helsinki -hanke osana Helsingin kehittämistä

Helsingin kaupungin visiona on valtuuston strategialinjauksen mukaisesti nostaa pääkaupunkiseutu maailmanluokan innovaatiokeskukseksi. Visio tavoittelee tieteen, taiteen, luovuuden ja oppimiskyvyn sekä hyvien palvelujen voimaan perustuvaa menestystä asukkaiden hyvinvoinnin ja koko Suomen hyväksi. Vision mukaan Helsinki on monimuotoinen ja omaleimainen taiteen, luovuuden ja kulttuurin keskus sekä kansainvälisesti kiinnostava kulttuurin edelläkävijä Itämeren alueella. Guggenheim Helsinki -hankkeen voi nähdä toteuttavan kaupungin strategiaohjelman 2008-2012 keskeisiä tavoitteita mm. sivistyksen ja kulttuurin vahvistamisesta hyvinvoinnin ja kilpailukyvyn perustana; houkuttelevasta, monimuotoisesta ja hauskaasta kaupungista sekä Helsingin keskustan elinvoiman vahvistamisesta.

Kaupunginvaltuuston 14.12.2011 hyväksymässä kaupungin kulttuuristrategiassa 2012 - 17 linjattiin, että kaupunki varautuu Guggenheim-museon toteutukseen. Hankkeella tavoitellaan Helsingin kansainvälisen näkyvyyden ja matkailullisen vetovoiman vahvistumista ja se tukisi onnistuessaan kaupungin ja sen kulttuuri- ja elinkeinoelämän elinvoimaisuutta. Guggenheim-hanke on siten linjassa myös kaupungin elinkeinostrategian tavoitteiden kanssa.

Selvityksen rahoituslaskelmat perustuvat Suomen oloissa poikkeuksellisille ja haasteellisille kävijämääräodotuksille. Koska kyseessä on kaupungilta huomattavan suuri panostus kulttuuriin, olisi johtokunta toivonut selvitykseltä myös tarkempaa riskianalyysiä. Johtokunta painottaa, että hankkeeseen investoiminen ei myöskään saa heikentää kaupungin muiden museo- ja kulttuuritoimijoiden toimintaedellytyksiä tai lykätä jo sovittuja hankkeita.

Guggenheim Helsinki -hanke linjaa designin ja arkkitehtuurin yhdeksi museon painopisteistä muun kansainvälisen näyttelytoiminnan ohella. Se edellyttää aktiivista yhteistyötä kaupungissa jo toimivien valtakunnallisten erikoismuseoiden Designmuseon ja Suomen Arkkitehtuurimuseon kanssa toiminnallisten päällekkäisyyksien välttämiseksi. Selvityksen spekulointi (käännös s. 121) suuremmalla valtion tuella, mikäli Guggenheim Helsinki voitaisiin nimetä valtakunnalliseksi erikoismuseoksi, on epärealistista.

Guggenheim Helsinki -museolle esitetty sijaintipaikka

Selvityksessä on päädytty esittämään uuden museon rakennuspaikaksi Katajanokkaa, Eteläsatamassa sijaitsevan nykyisen Kanavaterminaalin tonttia. Rakennuksen kokonaisbruttopinta-alaksi on arvioitu noin 12 000 neliometriä.

Johtokunta toteaa, että rakennuspaikka, Eteläsatama on osa Helsingin merellistä kansallismaisemaa ja valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä Katajanokkaa (RKY 2009 -kohde), joita koskevat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet. Suunnittelun lähtökohdaksi tulee ottaa kulttuuriympäristöön sisältyvien arvojen säilyminen. Uudisrakentaminen tulee sovittaa Eteläsataman ja Katajanokan historiallisesti arvokkaaseen, kaupunkikuvallisesti merkittävään ja arkkitehtonisesti moni-ilmeiseen korkeatasoiseen kokonaisuuteen, sen ominaisluonteeseen ja erityispiirteisiin. Paikkaan suunniteltavan rakennuksen tulee antaa ympäristön maallisen ja kirkollisen vallan symbolirakennuksille niiden arvon edellyttämä rooli ja tila kaupunkikuvassa ja rakenteessa. Uuden rakennuksen tulee mittakaavaltaan, volyymiltaan ja materiaaleiltaan kunnioittaa suunnittelualueen ja koko Eteläsataman historiaa ja valtakunnallisesti arvokasta kulttuuriympäristöä. Museovirasto on tässä tapauksessa ensisijainen kulttuuriympäristön asiantuntijavirasto, joka lausuu hankkeesta kaupunginmuseon – Keski-Uudenmaan maakuntamuseon sijasta.

Mahdollisessa avoimessa arkkitehtuurikilpailussa edellä mainitut arvot tulee ottaa suunnittelun lähtökohdiksi ja sisällyttää kilpailuaineistoon. Paikan merkittävyyden vuoksi tulisi kilpailun tuomaristoon ottaa mukaan myös kotimainen kulttuuriympäristön asiantuntija.

Guggenheim Helsinki -museon vaikutukset kaupungin taidemuseo- ja museotoimeen

Kaupunginmuseon johtokunta pitää Helsingin taidemuseon kehittämiseen liittyviä kysymyksiä aivan keskeisinä arvioitaessa selvityksen vaikutuksia. Siksi taidemuseota ja sen toimintoja ja niiden tulevaan organisointiin liittyviä asioita on tässä lausunnossa käsitelty laajemmin kuin itse selvityksessä.

Selvityksen johtopäätöksissä (käännös s. 133) todetaan, että "selvityksessä kiinnitetään erityistä huomiota nykyiseen Helsingin taidemuseoon ja muotoon, jonka se voi saada tulevaisuudessa. Helsingin taidemuseon kokoelman lähes 9 000 1800-luvulta ja sen jälkeen peräisin olevaa suomalaista taide-esinettä ovat keskeinen osa Helsingin kulttuurielämää. Kokoelma kasvaa vuosittain, ja siitä 40 prosenttia on esillä julkisissa tiloissa eri puolilla kaupunkia. Vaikuttaakin järkevältä, että Helsingin taidemuseon kokoelmiin ja julkiseen taiteeseen liittyviä tehtäviä kehittäisi kaupungin jokin toinen hallintokunta, jonka tehtäväksi se annettaisiin. (Yksikkö voisi toimia osana jotakin kaupungin jo olemassa olevaa virastoa Helsingin kaupungin määrittelemällä tavalla). Helsingin taidemuseon näyttely- ja taidekasvatustehtäviä puolestaan kehitettäisiin osana uuden Guggenheim Helsinki -museon toimintaa ja tehtävää."

Guggenheim Helsinki -museohankkeen toteutuessa selvityksessä esitetyllä tavalla Helsingin taidemuseo jakautuisi kahtia. Kaupungin taidekokoelmien ylläpito ja kartuttaminen, julkiset taideteokset, ns. prosentitaide sekä Kluuvin galleria jäisivät Guggenheim-museon ulkopuolelle. Selvitys ei ota suoraan kantaa siihen, miten taidemuseon toiminta uudistuksen jälkeen pitäisi järjestää. Kaupungin hallinnossa pohdittuina vaihtoehtoina on ollut, että toiminta jatkuisi joko omana virastonaan tai kaupunginmuseon yhteydessä tai kulttuurikeskuksen yhteydessä. Nykyinen kansainvälisesti suuntautunut näyttelytoiminta ja siihen liittyvä museopedagogia siirtyisivät osaksi Guggenheim Helsingin toimintaa.

Helsingin taidemuseon nykytilanne

Kuvaus perustuu Guggenheim Helsinki -selvityksestä ja taidemuseolta saatuihin täydentäviin tietoihin.

Aiemmin Helsingin kaupungin kulttuuriasiakeskukseen kuulunut taidemuseo aloitti itsenäisenä virastona 1.1.1998. Taidemuseon johtosäännön mukaisesti Helsingin taidemuseon johtokunta ja sen alainen taidemuseo vastaavat kaupungin kuvataidepolitiikasta ja taidemuseotoiminnasta sekä muista sille määrätyistä alan tehtävistä hyväksytyjen tavoitteiden mukaisesti

Helsingin taidemuseolla on näyttelytilat Tennispalatsissa sekä Meilahden museorakennuksessa. Museon konservointitilat ovat Meilahden kartanossa, ja kokoelmia säilytetään pääosin Kontulassa, asiantuntija- ja tukipalvelut on sijoitettu Tennispalatsiin ja viereiseen Graniittitaloon.

Näyttelytoiminnan lisäksi taidemuseo toimii Uudenmaan läänin aluetaidemuseona, pitää yllä Kluuvin galleriaa sekä hoitaa ja kartuttaa

Helsingin kaupungin taidekokoelmaa. Tähän kokoelmaan kuuluvat myös kaupungin julkiset taideteokset.

Taidemuseon ydintoimintoja ovat näyttelytoiminta ja kokoelmatoiminta. Tukitoimintoja ovat asiakaspalvelu, museopedagogia, museotekniset palvelut ja hallinto.

Kokoelmatoiminnot

Taidemuseoon kokoelmissa on noin 8850 teosta. Kokoelman pääosa on 1900–2000-luvun suomalaista taidetta, mutta mukana on myös pieni osa kansainvälistä taidetta ja vanhempaa kotimaista taidetta. Kokoelmat karttuvat sekä taidemuseon omien vuosittaisten hankintojen että saatujen lahjoitusten kautta. Kokoelmista 40 %, noin 3450 teosta, on sijoitettu kaupungin virastoihin ja toimitiloihin. Vuosittain sijoitetaan runsaat 100 uutta teosta julkisiin tiloihin ja toimistoihin. Taiteen sijoitustoiminta sekä sijoitetun taiteen kunnosta huolehtiminen on keskeinen osa taidemuseon kokoelmatoimintaa.

Peruskokoelmiin kuuluu useita lahjoituskokoelmia, joista tärkeimpiä ovat Katarina ja Leonard Bäcksbackan (560 teosta, alkuperäinen lahjoitus 448), Gösta Beckerin (179 teosta), Iris Roos-Hasselblattin (7 teosta), Elsa Arokallion (67 teosta), Aune Lindebergin (5 teosta), Katriina Salmela-Hasanin ja David Hasanin (310 teosta), Aune ja Elias Laaksosen (48 teosta) sekä Martta ja Reino Sysin (52 teosta) kokoelmat.

Taidemuseon kokoelmien kartuttamista varten on erilliset määrärahat taidemuseon kokoelmien uushankintoihin, sijoitettavan taiteen hankintaan ja julkisten taideteosten hankintaan. Vuonna 2011 uushankintamääräraha oli 105 000 euroa, sijoitettavan taiteen määräraha 30 000 euroa ja julkisten taideteosten hankintamääräraha 203 000 euroa. Taidemuseon kokoelmahankintamäärärahat yhteensä vuonna 2011 olivat 338 000 euroa. Kokoelmat karttuvat myös lahjoituksilla.

Julkinen taide

Helsingissä on satoja julkisia taideteoksia, muistomerkkejä ja muistolaattoja. Helsingin kaupungin taidemuseon kokoelmiin julkisista veistoksista kuuluu noin 200. Julkisilla paikoilla, kuten puistoissa ja aukioilla sijaitsevien taideteosten lisäksi kokoelmiin kuuluvat myös kaupungin omistamiin kiinteistöihin hankitut teokset.

Kaupungin taidemuseon toimesta organisoidaan ja valvotaan vuosittain myös kaupungin uusien julkisten taideteosten hankintaan, toteuttamiseen ja sijoittamiseen liittyviä hankkeita. Taidemuseo vastaa

julkisten taideteosten kunnosta ja ylläpidosta sekä teosten rekisteröinnistä.

Kaupungin taidekokoelmaa kartutetaan vuosittain em. kokoelmien hankintaan osoitetuilla investointimäärärahoilla ja ns. prosenttirahakäytäntöön perustuvilla kaupungin hankinnoilla. Prosenttirahateoksia valmistui 2010 yhteensä 6 kappaletta.

Kaupungin prosenttirahakäytännön ohjeistus ja menettelytavat on vastikään uusittu (khs 12.12.2011). Prosenttirahakäytäntöä sovelletaan julkisiin rakennuksiin sekä puisto- ja katuhankkeisiin. Julkisten rakennusten taidehankkeiden kustannukset ovat olleet vuosina 2005 - 2010 vuositason keskimäärin 200 000 euroa vaihteluvälin ollessa 100 000 – 270 000 euroa. Puisto- ja katuhankkeiden taidehankintakustannukset ovat olleet vuosina 2005 - 2010 vuositason keskimäärin 50 000 euroa vaihteluvälin ollessa 0 – 150 000 euroa.

Aluetaidemuseo

Helsingin taidemuseosta tuli Uudenmaan läänin aluetaidemuseo 1993. Aluetaidemuseon tehtävänä on edistää alueensa visuaalista kulttuuria, huolehtia alueensa taidemuseotoiminnan keskinäisestä yhteistyöstä ja taiteeseen liittyvän tiedon saatavuudesta sekä antaa asiantuntija-apua toimialaansa liittyvissä kysymyksissä. Taidemuseon painopistealueet aluetaidemuseotoiminnassa ovat museopedagogia ja julkinen taide, jossa taidemuseo on maan johtava asiantuntija.

Näyttelytoiminta

Taidemuseon näyttelytoiminta keskittyy vaihtuviin näyttelyihin. Näyttelypolitiikassaan museo ei ole ajallisesti eikä alueellisesti sidottu. Kansainvälisyys on näyttelyohjelmalle leimallista ja yhteistyökumppaneita on eri puolilta maailmaa Latinalaisesta ja Pohjois-Amerikasta Aasiaan ja Eurooppaan. Omia kokoelmia hyödynnetään näyttelyohjelmistossa. Museolla on Suomen suurin näyttelybudjetti 1 - 1,5 miljoonaa euroa, jota voidaan täydentää sponsorirahalla. Yli 85 % taidemuseon vuosittaisesta näyttelybudjetista varataan kansainvälisiin näyttelyprojekteihin.

Helsingin taidemuseolla on näyttelytiloja kolmessa paikassa Tennispalatsissa (1130 m²), Meilahdessa (750 m²) ja Kluuvin galleriassa (130 m²).

Tennispalatsin näyttelytilat avautuivat yleisölle keväällä 1999. Tennispalatsissa on vuosina 2000 - 2011 järjestetty 77 näyttelyä, joista 49 kansainvälisiä ja 28 suomalaisia. Tennispalatsin näyttelytoiminnan keskiössä ovat olleet suuret kansainväliset näyttelyt (mm. Athos, Walt Disney ja Euroopan taide), joiden ohessa on järjestetty pienempiä

kotimaisia teemanäyttelyitä. Kävijämäärän vuosikeskiarvo 1999 - 2010 on 96 890. Eniten kävijöitä on ollut vuonna 2001 (154 889) ja vähiten vuonna 2004 (34 737).

Meilahden museorakennus sijaitsee Seurasaaren lähellä, keskellä vanhaa puistoaluetta. Rakennus valmistui vuonna 1976 ja sen suunnitteli kaupungin rakennusviraston arkkitehti Tero Aaltonen. Hän piirsi ”vaadittua suurta säästäväisyyttä noudattaen [...] yksinkertaisen valkotiilisen talon mittatilaustyönä Helsingin kaupungin taidemuseon lahjoituskokoelmalle.” Rakennuksen nykykunto on huono. Vuosina 2000-2011 Meilahden museossa on järjestetty 40 näyttelyä, joista 11 kansainvälisiä ja 29 suomalaisia. Kävijämäärän vuosikeskiarvo 1999-2010 on 30 958. Eniten kävijöitä on ollut vuonna 2008 (47 942) ja vähiten vuonna 2010 (19 108).

Kluuvin galleria on Helsingin taidemuseon hoitama näyttelytila, joka on profiloitunut ajankohtaisen kuvataiteen esittelyyn. Galleria pyrkii tarjoamaan tilaisuuksia sellaisille (näyttely)projekteille, joita muualla Helsingissä on vaikea toteuttaa. Helsingin kaupunki tukee taloudellisesti gallerian toimintaa, minkä ansiosta näyttelyvuokra on edullinen eikä myyntiprovisioita peritä lainkaan. Näyttelyajat ovat avoimesti haettavissa kaksi kertaa vuodessa. Anomuksensa jättää vuosittain lähes 150 taiteilijaa, joista noin viidelletoista myönnetään näyttelyaika. Vuokra-aika on tavallisesti kolme viikkoa, joka sisältää sekä näyttelyajan että näyttelyn ripustuksen ja purkamisen. Vuosittain galleriassa vieraillee noin 4000-5000 kävijää

Museopedagogia

Museopedagogia on taidemuseon yleisön huomioimista eri tavoin. Se tarjoaa museokävijöille tietoa näyttelyistä sekä toimintaa ja elämyksellistä ohjelmaa. Tavoitteena on haastaa kävijöitä tekemään omia tulkintoja taiteesta ja pohtimaan sen merkityksiä. Työpajatoiminta on pedagogian ydinaluetta.

Yleensä museopedagogia mielletään lasten ja nuorten taidekasvatustoiminnaksi, mutta toimintaa suunnataan yhtä hyvin muillekin ikäryhmille; tavoitteena on kaikkien elinikäinen oppiminen. Museopedagogian vastuulla on myös edistää museon saavutettavuutta siten, että liikkuminen, näkeminen, kuuleminen, tiedon hankkiminen ja elämysten saaminen tulisi mahdollisimman helpoksi ja esteettömäksi kaikille.

Museotekniikka

Helsingin taidemuseon tekninen toiminto koostuu konservaattoreista ja museomestareista. Konservointilaitoksen päätyöllistäjänä ovat näyttelyvaihdot, jolloin jokaiselle yksittäiselle teokselle tehdään tulo- ja lähtötarkastukset sekä suunnitellaan ripustustapa. Konservattorit tarkastavat ja kunnostavat myös taidemuseon omat teokset aina silloin, kun niitä lainataan muihin museoihin tai näyttelyihin. Lisäksi kaupungin laitoksiin, virastoihin ja esim. kouluihin sijoitettujen taideteosten kunnostaminen sekä niiden siirtojen valvominen ja organisointi kuuluvat konservaattoreiden tehtäviin.

Museomestarit työskentelevät näyttelyvaihdossa konservaattoreiden kanssa. He ovat mukana näyttelyiden rakentamisessa ja purkamisessa. Lisäksi museomestarit hoitavat teosten kuljetuksia ja virastoihin sijoitettavien teosten ripustamisen. Museomestareiden vastuulla on myös kiinteistöihin liittyvät talotekniset tehtävät sekä taideteosvarastojen ylläpito.

Henkilöstöressurit

Vuoden 2010 aikana taidemuseon palveluksessa oli yhteensä 115 henkilöä, joiden työpanokseksi saadaan siviilipalvelusmiehet mukaan lukien henkilötyövuosiksi muutettuna keskimäärin 72 vuotta. Vakinaisen henkilökunnan lisäksi taidemuseossa työskenteli määräaikaissä erimittaisissa sijaisuuksissa ja projektitehtävissä yhteensä 45 työntekijää. Vakansseja taidemuseolla on yhteensä 67.

Jatkoselvitys

Kaupunginmuseon johtokunta katsoo, että kaupungin organisaatioon jäävien taidemuseon toimintojen organisoiminen tulee selvittää sivistystoimen apulaiskaupunginjohtajan johdolla rootelin virastojen ja talous- ja suunnittelukeskuksen yhteisenä jatkoselvityksenä ja sen perusteella tehtävissä ratkaisuihin on huolehdittava, että näille taidemuseon toiminnoille turvataan riittävät resurssit ja kehittymisen mahdollistavat toimintaedellytykset. Muutoksella on kustannusvaikutuksia, jotka kaikki eivät sisälly selvityksen 1,2 miljoonan euron laskelmaan, kuten näyttelytilojen kohtalo, siirtyvän henkilöstön työtilat, kokoelma- ja konservointitilat ja mahdollinen henkilöstön palkkatasojen harmonisointi, kokoelmatietokantojen uudistustarpeet jne.

Organisaatiomalli

Selvitys ei ota suoraan kantaa siihen, miten taidemuseon toiminta uudistuksen jälkeen pitäisi järjestää. Kaupungin hallinnossa pohdittuina vaihtoehtoina on ollut, että toiminta jatkuisi joko omana virastonaan tai kaupunginmuseon yhteydessä tai kulttuurikeskuksen yhteydessä.

Kulttuurihistoriallisen museon ja taidemuseon toimintojen yhdistäminen on ollut Suomessa yleistynyt malli. Yhden organisaation puitteissa toimitaan mm. Lahden kaupunginmuseossa, Turun museokeskuksessa, Tampereen museoissa, ja useassa muussa pienemmässä kaupungissa. Selvityksestä ilmenee taidemuseon toimintojen kahtia jakaantuneisuus jo nyt. Jatkoselvityksessä tuleekin selvittää tarkemmin kokoelmatoimintojen yhdistämistä omaksi yksikökseen kaupunginmuseon yhteyteen.

Organisaatiomuutos tarjoaisi mahdollisuuden rakentaa kokonaan uudenlainen Helsinki-museo, jossa kulttuurihistoriaan ja taiteeseen liittyvistä prosesseista syntyy hyvä ja palvelukykyinen kokonaisuus.

Kokoelmatoiminta ja julkinen taide

Kaupunginmuseon johtokunta pitää tavoitteellisena, että uudistuksen jälkeenkin taidemuseo voi edelleenkin jatkaa aktiivisena museotoimijana kokoelmien kartuttamista, hoitoa ja esilläpitoa eri kohteissa, yhteistyötä suomalaisen taidemuseo- ja kuvataidekentän kanssa ja edelleen edistää taidekokoelmien saavutettavuutta ja tunnettuutta näyttelytoiminnalla sekä jatkaa julkisen taiteen hankkeita, taiteen sijoitusta ja lainaustoimintaa.

Kaikkia julkisia taideteoksia hoidetaan kaupungin taidekokoelmina ja ne luetteloidaan yhteen kokoelmatietokantaan taidemuseon toimesta, jolloin on tärkeää, että sekä kokoelmien kartuttaminen - myös prosenttirahakäytäntö - että säilytys ja hoito ovat yhdessä organisaatiossa, eikä toimintoja esimerkiksi jaeta eri hallintokunnille. Kokoelmatietokantajärjestelmä on sama niin taidemuseossa kuin kaupunginmuseossakin. Tulevaisuudessa edessä voi olla mittavien järjestelmien uudistamista, mikäli edetään valtakunnallisten suuntaviivojen mukaisesti, tällöin yhteistyöstä kaupunginmuseon ja taidemuseon toimintojen välillä tulisi olemaan hyötyä.

Johtokunta muistuttaa, että kaupungin viheralueilla sijaitsevat "anonyymit" muistomerkit ja kaupungin hankkimat muistolaatat puolestaan ovat kaupunginmuseon hoidossa, vaikka niille ei ole osoitettu erillisiä määrärahoja. Kaikkien julkisten muistomerkkien ja taideteosten hoidon yhdistäminen yhdelle museotoimijalle toisi selviä toiminnallisia hyötyjä, myös asiakasnäkökulmasta katsottuna.

Lisäksi jatkossa on selvitettävä Bäcksbäckan kokoelman ja mahdollisten muiden lahjoituskokoelmien esillä pitämiseen liittyvät juridiset ja käytännölliset kysymykset. Johtokunta uskoo, että kokoelmalle on löydettävissä toimiva ratkaisu.

Myös kaupunginmuseolla on mittava, noin 5000-6 000 taideteoksen Helsinki-kokoelma. Sen pääosa on kartutettu ns. topografisin perustein

eli niille on keskeistä Helsinki-konteksti. Kaupunginmuseon ja taidemuseon kokoelmien päällekkäisyydet ovat siten vähäiset johtuen erilaisista kartuttamisperiaatteista. Kokoelmien hallinnossa, hoidossa ja säilyttämisessä on mahdollista saavuttaa synergiaa, mutta vasta kun toiminnot on voitu keskittää yhteen kiinteistöön.

Henkilöstöresurssit

Johtokunta painottaa, että niiden taidemuseon toimintojen toimintaedellytykset, jotka jäävät Guggenheim Helsingin ulkopuolelle tulee turvata. Tämä koskee kokoelmatoimintojen henkilöresursseja, mutta myös taidemuseon kokoelmiin perustuvien näyttelyiden tuottamiseen liittyvää osaamista tulee siirtyä kokoelmien mukana. Jatkossa on tutkittava tarkemmin mikä osa henkilöstöstä olisi Guggenheim Helsinkiin siirtyvien toimintojen piirissä, mikä osa voisi jäädä taidemuseotoimintoihin kaupungin omaan organisaatioon.

Selvityksessä esitetään taidekasvatustoimintojen siirtämistä Guggenheim Helsinkiin. Kaupunginmuseon johtokunta kuitenkin katsoo, että mikäli taidemuseon kokoelmatoiminnot kokoelmanäyttelyineen jäävät osaksi esimerkiksi kaupunginmuseota, tulee säilyvien toimintojen museopedagoginen osaaminen ja palvelut turvata. Kaupunginmuseolla on jo pitkä edelläkävijähistoria kulttuurihistoriallisen museopedagogian kehittäjänä Suomessa ja taidepedagogian osaajat voisivat vahvistaa tätä toimintoa edelleen uudistuvassa museossa.

Tilakysymykset

Selvityksen lähtökohta on ollut, että sekä Meilahden että Tennispalatsin näyttelytiloista luovutaan. Sekä taidemuseon että kaupunginmuseon toiminnot (näyttelytilat, kokoelmat, konservointi sekä asiantuntija- ja tukipalvelut) toimivat lukuisissa tiloissa eri puolilla kaupunkia, ja tilat ovat osin ahtaat ja/tai huonokuntoiset. Jatkoselvityksen on otettava kantaa toimintojen tilalliseen järjestämiseen. Kokoelmien yhdistämistä samoihin säilytystiloihin on jo selvitetty. Erilaiset olosuhdevaatimukset tekevät yhteisten tilojen toteuttamisesta monimutkaista, mutta ei mahdotonta. Johtokunta korostaa, että pitkään väliaikaisina ja avoimina olleet kokoelmien säilyttämisen ja konservoinnin tilakysymykset niin kaupunginmuseon kuin taidemuseonkin kokoelmien osalta tulee ratkaista kestäväällä tavalla.

Johtokunnan mielestä tavoitteena tulisi olla, että kotimaista näyttelytoimintaa ja kokoelmanäyttelyitä jatketaan esim. volyymilla 1-2 näyttelyä vuodessa, joten tälle toiminnalle täytyy turvata riittävät näyttelytilat. Kaupunginmuseon yhteydessä taidemuseotoimintojen lyhytaikaisten näyttelyiden käytössä voisivat tarvittaessa olla kaupunginmuseon näyttelytiloista esimerkiksi Hakasalmen huvila,

Tuomarinkylän kartano ja tulevan Elefanti-korttelin museokeskuksen vaihtuvien näyttelyiden tila. Tämä edellyttää taidenäyttelyiden olosuhdevaatimusten huomioon ottamista ja useita vuosia esitetyn ilmanvaihtoremontin kiirehtimistä mm. Hakasalmen huvilaan. Kluuvin gallerian näyttelytilat säilytetään osana kaupungin organisaatioon jäävää taidemuseotoimintaa.

Jatkossa on selvitettävä myös Bäcksbäckan kokoelman ja mahdollisesti muiden lahjoituskokoelmien esillä pitämiseen liittyvät kysymykset. Johtokunta uskoo, että kokoelmalle on löydettävissä toimiva ratkaisu, mutta muistuttaa, että Helsingin kaupungin on neuvoteltava yhdessä sen hallintokunnan kanssa, johon Helsingin taidemuseo mahdollisesti yhdistyy.

Jatkossa tulee selvittää myös kaupungin organisaatioon jäävän henkilöstön työtilatarpeet ja -ratkaisut. Organisaation henkilöstön hajasijoituksen sijaan työtilojen keskittäminen on ratkaisu, jolla parannetaan toiminnan tehokkuutta ja edistetään myös työhyvinvointia.

Muut toimintaresurssit, mm. VOS-rahoitus

Guggenheim Helsinki -museon kustannus- ja rahoituslaskelmat lähtevät siitä, että kaupungin organisaatioon jäljelle jäävään taidemuseotoimintaan, julkisen taiteen hankintaan, kaupungin taidekokoelman ylläpitoon ja Kluuvin galleriaan on laskettu käytettävän 1,2 miljoonaa euroa vuodessa. Johtokunta katsoo, että summa on liian pieni ja laskelmat perustuvat siltä osin virheelliseen arvioon. Nykyiset kokoelmatilojen vuokrat ja kokoelmatoiminnoissa työskentelevän henkilöstön palkkamenot sekä toimistovuokrat ovat yksin jo miltei miljoona euroa. Kokoelmien uushankintoihin ja julkisen taiteen hankintaan sekä sijoitettavan taiteen hankintaan sekä muihin irtaimen omaisuuden investointeihin on taidemuseolla esimerkiksi v. 2012 budjetissa 442 000 euroa. Laskelman mukaisessa 1,2 milj. eurossa ei siis ole lainkaan liikkumavaraa toimintaan (kokoelmatyö, konservointi, kokoelmanäyttelyt, julkaisut, kokoelmatietokantojen ylläpito ja kehittäminen, markkinointi- ja viestintä jne.) olennaisesti tarvittavien palveluiden tai aineiden ja tarvikkeiden ostoon. Jatkoselvityksessä kaupungille jäävien toimintojen todelliset kustannukset voidaan ja tulee tarkentaa.

Selvityksen laskelmat perustuvat myös sille oletukselle, että valtiolta saadaan 0,7 miljoonan euron vuosittainen tuki uudelle Guggenheim Helsinki -museolle. Tällä tarkoitetaan ns. valtionosuutta, vos-rahoitusta, jota museot saavat museolain (729/1992) ja -asetuksen (1192/2005) määrittämät kriteerit täyttämällä. Kaupunki saa tällä hetkellä noin 0,8-0,9 miljoonaa euroa vos-rahoituksena taidemuseotoiminnan hoitamisesta. Tuen laskennallisena perusteena

ovat henkilötyövuodet, joita taidemuseolle on määritelty 27, vaikka henkilötyövuosia on todellisuudessa selvästi enemmän. Vertailun vuoksi kaupunginmuseon vos-rahoitus määräytyy laskennallisesti 49 henkilötyövuoden perusteella (todelliset htv:t n 85) ja oli vuonna 2011 noin 1,6 miljoonaa euroa. Aluetaidemuseotehtävien hoidon perusteella rahoitusta saadaan 10 %:lla korotettuna. Vos-tuen saaminen uudelle museolle ei ole itsestään selvää ensimmäisinä toimintavuosina, vaikka kriteeristö täytyisikin. Lisäksi taidemuseon kaupungin organisaatioon jäljelle jäävien toimintojen vos-kelpoisuus ja asema aluetaidemuseona arvioidaan opetus- ja kulttuuriministeriössä uudelleen, mikäli museota järjestellään merkittävästi. Tavoitteena ja lähtökohtana tulee olla, että toiminta suunnitellaan niin, että sekä vos-kelpoisuus että aluetaidemuseo-status voidaan säilyttää.

Aluetaidemuseo- ja maakuntamuseotoiminnot

Taidemuseo on toiminut Uudenmaan aluetaidemuseona vuodesta 1993. Vastaavasti kaupunginmuseo puolestaan on vuodesta 1981 toiminut Keski-Uudenmaan maakuntamuseona, jonka tehtävänä on museoasetuksen mukaisesti edistää museotoimintaa ja kulttuuriympäristön säilymistä toiminta-alueellaan; huolehtia alueensa museotoiminnan keskinäisestä yhteistyöstä ja kulttuuriperintöön liittyvän tiedon saatavuudesta sekä antaa asiantuntija-apuaan toimialaansa liittyvissä kysymyksissä.

Johtokunta katsoo, että alueellisen toiminnan edelleen kehittämiseksi olisi etua siitä, että aluetaidemuseotoiminta ja maakuntamuseotoiminta olisivat yhdessä organisaatiossa. Näin on useimmissa tapauksissa muualla Suomessa. Jo nyt Keski-Uudenmaan maakuntamuseo on luomassa verkkoon Uudenmaan museoportaalia, jolla pyritään edistämään alueen museoiden saavutettavuutta ja jakamaan tietoa. Myös taidemuseot ovat mukana portaalissa. Mikäli Guggenheim Helsinki -hanke etenee, tulee opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa neuvotella tältä pohjalta aluetaidemuseoaseman säilyttämisestä.

Lopuksi

Johtokunta katsoo, että Helsingin kaupungin taidemuseon kokoelmatoimintojen siirtämisellä kaupunginmuseon toimintojen yhteyteen jatkossa erikseen tutkittavalla tavalla voitaisiin saavuttaa monenlaisia toiminnallisia hyötyjä, kuten kokoelma- ja konservointitilojen keskittäminen, julkisen taiteen ja muistomerkkien hoidon keskittäminen yhteen organisaatioon, kokoelmatietokantojen suunnitteluhyödyt sekä aluetaidemuseon ja maakuntamuseon

toimintojen vahvistuminen. Toimintojen yhdistämisestä ei varovaisesti arvioiden synny säästöjä ainakaan alkuvuosina.

Hyvää olisivat myös saatavat imagohyödyt yhdestä toimijasta kaupunkilaisten ja yleisön suuntaan, kun nykyisin varsin usein kaupunginmuseo ja taidemuseo sekoitetaan keskenään. Suuren yleisön on varsin vaikeaa hahmottaa museoiden tehtäviä, varsinkin kun modernit museot pyrkivät jatkuvasti rikkomaan perinteisiä raja-aitoja: taidemuseo voi tehdä näyttelyitä kulttuurihistoriallisista aiheista ja kaupunginmuseo puolestaan tehdä näyttelyitä tai niiden osia esimerkiksi kuvataiteilijoiden kanssa.

Esittelijä

museonjohtaja
Tiina Merisalo

Lisätiedot

Tiina Merisalo, museonjohtaja, puhelin: +358 9 310 36485
tiina.merisalo(a)hel.fi

Kulttuuri- ja kirjastolautakunta 14.02.2012 § 23

HEL 2012-000420 T 12 02 01

Päätös

Kulttuuri- ja kirjastolautakunta päätti antaa kaupunginhallitukselle ”Concept and Development Study for a Guggenheim Helsinki” –selvityksestä seuraavan lausunnon:

Taustaa

Kaupunginhallitus hyväksyi 17.1.2011 (§ 32) Solomon R. Guggenheim -säätiön ja Helsingin kaupungin välisen sopimuksen Guggenheim -museon perustamismahdollisuuksista Helsinkiin sekä museon toimintaa koskevan konsepti- ja kehitysselvityksen laatimisesta. Selvitystyön käynnistämisen lähtökohtana oli ainutlaatuisen ja toimintakonseptiltaan innovatiivisen kansainvälisen museon kehittäminen.

Selvitystyön tavoitteena ja tarkoituksena on ollut arvioida, soveltuuko Helsinki kohteena Guggenheim-museon perustamiselle, kehittää mahdolliselle museolle toiminnallinen ja taiteellinen konsepti, selvittää sen talousvaikutukset, laatia arvio museon sijaintipaikasta ja investointikustannuksista, laatia alustava tilaohjelma, selvittää Guggenheim Helsinki -museon hallintomalli sekä määrittää museon suhde muihin Guggenheim-verkoston jäsenmuseoihin ja alan toimijoihin Helsingissä, Suomessa, Pohjoismaissa ja Venäjällä (erityisesti Pietarissa ja Moskovassa).

Selvitystyön määräajaksi sovittiin 30.12.2011 ja se on valmistunut sille asetetussa määräajassa. Selvitystyö julkistettiin 10.1.2012 Finlandia-talossa järjestetyssä seminaarissa. Seminaarin aineisto on nähtävillä kaupungin verkkosivuilla www.hel.fi/guggenheim-study.

Selvitystyön on tehnyt Solomon R. Guggenheim –säätio. Säätio on käyttänyt selvitystyössä myös ulkopuolisia asiantuntijoita (mm. LaPlaca Cohen, Boston Consulting Group, Roschier, Cooper, Robertson & Partners). Lisäksi kaupungin edustajat ovat osallistuneet selvityksen tekemiseen. Työn etenemistä seuraamaan nimettiin kuusijäseninen ohjausryhmä ("Steering Committee"), johon säätio ja kaupunki nimesivät kumpikin kolme jäsentä, Suomen Kulttuurirahasto yhden jäsenen ja Svenska Kulturfonden yhden jäsenen. Helsingin puolelta selvitystyön yhteyshenkilönä on toiminut kaupungin taidemuseon johtaja Janne Gallen-Kallela-Sirén.

Selvitystyössä on eri näkökulmista arvioitu Helsingin edellytyksiä toimia kansainvälisen museoverkoston jäsenenä ja Guggenheim-museokohtena, ja sen yhteydessä on mm. haastateltu tai muuten oltu yhteydessä yli 300:an eri toimialoja edustavaan henkilöön. Selvitystyöhön on sisällynyt myös vierailuja paikallisissa ja alueellisissa kulttuurikohteissa ja taidelaitoksissa sekä taiteilijoiden ja taidealan ammattilaisten sekä keskeisten sidosryhmien edustajien tapaamisia.

Solomon R. Guggenheim -säätio

Solomon R. Guggenheim -säätio on perustettu Yhdysvalloissa vuonna 1937 ja ensimmäinen museo avattiin New Yorkissa vuonna 1939. Säätioillä on museot ja kokoelmia tällä hetkellä New Yorkin lisäksi Venetsiassa (The Peggy Guggenheim Collection), Bilbaossa (The Guggenheim Museum Bilbao) ja lakkautettava Berliinissä (The Deutsche Guggenheim). Abu Dhabin Guggenheim –museo on rakennusvaiheessa. Guggenheim-museot ovat vetovoimaisia matkailukohteita ja niiden taidekokoelmat ovat maailmanlaajuisesti tunnettuja ja arvostettuja.

Säätion kansainvälinen museoverkosto laajoine yhteistyöverkostoineen edistää nykykuvataiteilijoiden työtä ja tunnettua eri puolilla maailmaa. Monet kaupungit eri puolilla maailmaa ovat lähestyneet Solomon R. Guggenheim - säätiota omilla museohankkeillaan ja säätioillä on useiden vuosien kokemus eri kaupunkien osalta toteutettavuusselvitysten tekemisestä. Helsinki valikoitui museon perustamismahdollisuuksia koskevan selvityksen kohteeksi useiden kaupunkien joukosta.

Guggenheim Helsinki –konsepti- ja kehitysselvitys

Selvitystyöstä on laadittu englanninkielinen, 183-sivuinen raportti "Concept and Development Study for a Guggenheim Helsinki".

Selvitys on tehty seuraavista näkökulmista:

- Yhteenveto historiallisesta ja kulttuurisesta toimintaympäristöstä.
- Kartoitus olemassa olevista suomalaisista ja keskeisistä pohjoismaisista kuvataiteen alalla toimivista taidelaitoksista ja suhde muihin kulttuuri- ja taidelaitoksiin Suomessa ja Suomen lähialueilla ja erityisesti metropolialueella.
- Museon suhde Helsingin kaupungin taidemuseoon ja sen toiminnan kehittämiseen.
- Museon missio ja toiminta-ajatus.
- Museon taiteellinen ja taidekasvatuksellinen ohjelmisto.
- Museon toiminta osana kansainvälistä Guggenheim-museoverkostoa ja suhde verkoston muihin jäsenmuseoihin.
- Markkinatutkimus ja talousvaikutusten arviointi, jossa huomioituna museon investointikustannukset, toimintakustannukset, tulo- ja menoarviot, suorat ja epäsuorat talousvaikutukset, kävijämääräennusteet, elinkeinopoliittiset vaikutukset sekä talousvaikutukset kuntatalouteen ja valtiontalouteen.
- Museon hallintomalli ja -rakenne, oikeudellinen suhde Solomon R. Guggenheim- säätiöön sekä museon kehittämisprosessi.
- Museorakennuksen sijaintipaikan arviointi, tarveselvitys ja rakennuksen tilaohjelma.

Selvitysraporttiin on sisällytetty em. näkökulmista tehdyn selvitystyön tulokset ja arviot. Raportti sisältää mm. Suomen ja Helsingin lyhyen kulttuurihistorian kuvauksen, vertailevan analyysin, uudelle museolle ehdotetun mission ja ohjelman, markkinatutkimuksen, hallintorakenteen sekä alustavan rakennusohjelman. Niitä seuraa sarja suosituksia ja johtopäätöksiä. Raportin alussa Yhteenveto-luvussa (Executive Summary) on tiivistelmä selvityksen tuloksista.

Selvityksessä ehdotetaan, että museo rakennettaisiin kaupungin omistamalle tontille Eteläsataman rantaan nykyisen Kanavaterminaalien paikalle. Museon kokonaispinta-ala olisi noin 12 000 neliometriä. Rakennuksen suunnittelu- ja rakentamiskustannuksiksi arvioidaan noin 140 miljoonaa euroa. Helsinki rahoittaisi hankkeen julkisin varoin, mutta odottaa rahoitusta myös yksityistä lähteistä ja yrityksiltä. Museon

toiminta- ja talousmallin lähtökohtana on 500 000 - 550 000 kävijää vuodessa, kävijöistä noin 300 000 tulisi kotimaasta.

Guggenheim-hanke Helsingin kehittämisessä

Helsingin kaupungin visiona on valtuuston strategialinjauksen mukaisesti nostaa pääkaupunkiseutu maailmanluokan innovaatiokeskukseksi. Tieteen, taiteen, luovuuden ja oppimiskyvyn sekä hyvien palvelujen voimaan perustuva menestys koituu asukkaiden hyvinvoinnin ja koko Suomen hyväksi. Helsingistä halutaan myös vetovoimainen, tunnettu, houkutteleva ja hauska. Kulttuurilla, taiteella, arkkitehtuurilla ja designilla on tässä tärkeä rooli.

Valtuuston kulttuuristrategia vuodelle 2017 täydentää Helsingin linjauksia kulttuurikaupunkina. Vision mukaan Helsinki on monimuotoinen ja omaleimainen taiteen, luovuuden ja kulttuurin keskus sekä kansainvälisesti kiinnostava kulttuurin edelläkävijä Itämeren alueella. Kulttuuristrategiassa linjattiin, että kaupunki varautuu Guggenheim-museon toteutukseen. Toteutuessaan Guggenheim-museo vahvistaa Helsingin kansainvälistä näkyvyyttä ja matkailullista vetovoimaa sekä tukee siten kulttuuri- ja elinkeinoelämän elinvoimaisuutta. Myös kaupungin elinkeinopoliittisissa linjauksissa nähdään Guggenheim-museon mahdollisuudet kaupungin kansainvälisen näkyvyyden ja vetovoimaisuuden lisäämiseksi.

Pääkaupunkiseudun kuvataidetarjonta on erittäin runsasta. Koko maan kuvataiteilijoista noin 40 prosenttia asuu pääkaupunkiseudulla. Visuaalisten taiteiden kaksi yliopistoa, Kuvataideakatemia ja Aalto-yliopiston Taideteollinen korkeakoulu, sijaitsevat Helsingissä. Pääkaupunkiseudulla sijaitsevat monet merkittävät taidemuseot, joilla kullakin on oma profiilinsa. Suomalaisen taiteen kenttä on profiloitunut kansainvälisesti kulttuurivaihdon, residenssitoiminnan, taiteilijoiden liikkuvuuden, yhteishankkeiden, teosvaihdon ja näyttelytoiminnan kautta.

Guggenheim Helsinki -hanke lisäisi parhaimmillaan Helsingin kansainvälistä näkyvyyttä ja tunnettavuutta. Kokonaisuus toisi suomalaiselle taiteelle ja kulttuurille kulttuuri-imagoa nostattavaa uutta kansainvälistä vetovoimaa ja mielenkiintoa. Museo toimisi keskeisenä nähtävyytenä, joka kiinnostaisi monenlaisia yleisöjä kansallisesti ja kansainvälisesti.

Ajallisesti rinnan Guggenheim Helsinki -hankkeen kanssa myös keskustakirjastohanke on etenemässä. Käynnissä on keskustakirjaston kansainvälinen kaksivaiheinen arkkitehtuurikilpailu, jonka tulos ratkeaa kesällä 2013. Kilpailun tavoitteena on saada aikaan arkkitehtuuriltaan korkeatasoinen ja aikaa kestävä rakennus, joka mielenkiintoisella tavalla ilmentää muuttuvaa kirjastotoimintaa sekä elävöittää ja

monimuotoistaa Töölönlahden alueelle muodostuvaa uutta urbaanista ympäristöä. Keskustakirjaston toiminnassa näkyy sekä kotimainen kulttuuri että monikulttuurisuus ja kansainvälisyys. Kävijämääräksi on arvioitu 1,5 miljoonaa käyntiä vuodessa. Hankkeen aikataulun mukaan keskustakirjasto avataan Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuonna 2017.

Guggenheim Helsinki- museon sijainti

Guggenheim Helsinki –museota on ehdotettu sijoitettavaksi kaupunkikuvallisesti merkittävälle paikalle Katajanokalla. Tämä tulee ottaa huomioon myös kilpailuohjelmaa laadittaessa. Katajanokan käsillä oleva alue on luokiteltu kansallismaisemaksi ja museolle kaavailtu tontti on yhdellä Helsingin arvostetuimmista paikoista. Sijainti soveltuu hyvin julkiselle rakennukselle. Tämä tarjoaisi mahdollisuuksia kehittää Kauppatorin ympäristöä, jonka osalle on muitakin kehityssuunnitelmia, mm. kansainvälinen Kirjava Satama –ideakilpailu 2011.

Helsingissä on useita keskeisesti sijaitsevia, käyttötarkoitustaan muuttavia merenranta- alueita (mm. Jätkäsaari, Sompasaari, Hernesaari). Arkkitehti Frank Gehryn huomioita herättäneet rakennukset Guggenheim Museum Bilbaossa (1997) ja Walt Disney Concert Hall Los Angelesissa (2003) on sijoitettu sellaisille alueille, joissa sijoittamisella on ollut muutosrooli koko ympäröivän seudun statukselle ja luonteelle.

Raportissa korostettu Katajanokan tontin luontosuhde perustuu ennen muuta edessä olevaan merialtaaseen sekä viereiseen ja vastapäiseen satama-alueeseen. Merkittävää viheraluetta ei museon ympärillä ole. Mikäli sijainniksi päätettäisiin ehdotuksen mukaisesti valita Katajanokka, tulisi museon ympäristöä ja suhteellista sijaintia parantaa monin, toisiaan tukevin toimenpitein.

Lautakunta ehdottaa pohdittavaksi myös vaihtoehtoisia sijoituspaikkoja museolle, mikäli Guggenheim-museo toteutetaan. Yksi mahdollinen sijainti voisi olla Hakaniemen rannassa. Tämä sijainti toisi vetovoimaa itäiseen kantakaupunkiin ja Kallion seutu saattaisi olla hyvin vetovoimainen myös matkailijoiden kannalta.

Museorakennuksen suunnittelu

Museorakennuksesta halutaan huomiota herättävän korkeatasoinen ja jo itsessään vetonaulana toimiva rakennus. Selvityksessä ei ole yksilöity arkkitehtuurikilpailun päätösvaltaan liittyviä kysymyksiä (s. 118-119) vaan todetaan, että kaupunki ja Guggenheim järjestävät kilpailun yhdessä. Kaupunki valmisteleekin paraikaa asiaan liittyvää aiesopimusta tiiviissä yhteistyössä osapuolten kesken. Lähtökohta on,

että kilpailun voittajaksi valitaan ehdotus, jonka hyväksyvät sekä Guggenheim että Helsingin kaupunki.

Sisällöstä ja roolista Guggenheim -verkostossa

Kaikkien Guggenheim-museoiden pyrkimys on tuoda yleisön nähtäville 1900- ja 2000-lukujen vaikuttavinta taidetta. Guggenheim -museoilla on verkostossa oma roolinsa. Helsingin näyttelytoiminnan painotusalueiksi ehdotetut design ja arkkitehtuuri nähdään Suomen kansallisina vahvuuksina ja resurssina muille. Designille ja arkkitehtuurille kaavillaan suomalaisia teknologisia innovaatioita hyödyntäviä esittämistapoja. Vastaavasti esim. Abu Dhabiin rakenteilla oleva Guggenheim voisi Lähi-itään liittyvällä painotuksellaan tuoda kiinnostavia elementtejä Suomen näyttelytarjontaan.

Helsinki nähdään yhteistyösuhteillaan verkostolle linkkinä venäläiseen museomaailmaan. Raportin mukaan Venäjällä on noussut voimakas kiinnostus nykytaiteeseen ja venäläisen yleisön lasketaan laajentavan museon kotimaista väestöpohjaa. Ulkomaisia vierailijoita odotetaan erityisesti kesän ja venäläisten suosiman vuodenvaihteen sesonkikausille.

Selvityksen mukaan Guggenheim Helsinki ei suunnittele keräävänsä merkittävää omaa kokoelmaa. Sekä Guggenheim Abu Dhabi että Guggenheim Bilbao kerryttävät kokoelmiaan mm. teoksilla, jotka tilataan varta vasten niiden museoympäristöön

Museon kokoelmia koskeviin linjauksiin tarvitaan täsmennystä (s. 8, 81, 86, 134). Selvityksestä ei ilmene, että museon käyttötalouteen olisi varattu määrärahoja kokoelmien kartuttamiseen. Janne Gallen-Kallela-Sirénin ilmoituksen mukaan museolla tulee olemaan kokoelma ja kokoelmapoliittinen ohjelma, vaikka kokoelmahankintamäärärahan summaa ei ole vuosisasolla määritely. Määräraha sisältyy museon taiteellisen ohjelman määrärahaan. Kokoelmatoiminta ei Guggenheim-museoiden kansainvälisessä vertailussa kuitenkaan ole museotoiminnan painopiste. Kokoelmien olemassaololla on merkitystä ainakin arvioinnissa koskien mahdollisia valtionosuuksia.

Suunnitellun muson näyttelypolitiikasta vastaa perustettavan museosäätiön johto. Museosäätiön hallitukseen tulee jäseniä sekä kaupungin että Guggenheimin puolelta ja hallitus vastaa museon johtajan valinnasta. Museosäätiö ja Guggenheim tekevät keskenään sopimuksen ("Programming and Management Agreement"), jossa sovitaan yhteistyöstä tarkemmin. Tässäkin yhteistyössä on lähtökohtana molempien osapuolten näkemysten huomioon ottaminen.

Taide ja yleisökasvatus

Guggenheim Helsingin ohjelmistoksi on raportissa kaavailtu 2-3 laajaa näyttelyä, 3-5 suppeampaa näyttelyä ja lyhyitä ”ei perinteisiä” näyttelyitä (mm. uusi media, interaktiivisuus) (s. 8).

Bilbaon Guggenheim-museossa on esitelty mm. Beysin, Boltanskin, Bourgeoisin, Chillidan, Clementen, de Koonigin, Inglesiaksen, Kieferin, Kleinin, Koonsin, Oteizan, Rauchenbergin, Rothkon, Schnabelin, Serran, Solanon, Tapietin ja Warholin taidetta.

Guggenheim Helsingille suunnitellaan vuodenajat ja valon huomioonottavaa näyttelypolitiikkaa, jossa meri ja lähialueen saaret olisivat osa taiteen näyttämöä. Raportissa nähdään festivaalit museon potentiaalisina yhteistyökumppaneina. Perinteisen kotimaisen kuvataiteen vähentyvän näyttelytarjonnan osuuden suhteessa taidemuseon nykytilaan arvioidaan selvityksessä korvautuvan vielä kehittymättömien galleria-markkinoiden kasvavana roolina (s.6).

Guggenheim Helsingillä olisi ehdotuksen mukaan laajat, uutta teknologiaa hyödyntävät pedagogiset ja yleisöyhteistyöohjelmat. Tämä tavoite on kannatettava. Helsingissä nykyisin lähes jokaisen taidelaitoksen toimintaan sisältyy nykyisin erityisryhmille suunnattuja räätälöityjä ohjelmia, jotka kertovat taidesisällöistä perinteisistä toimintatavoista poikkeavilla tavoilla omien seinensä sisä- että ulkopuolella. Tavoitteena on tiedon ja ymmärryksen lisääminen ja siten välillisesti kävijämääriin vaikuttaminen. Opastusten, työpajojen ja luentojen tueksi ja rinnalle on tullut teknologian ja sen myötä sosiaalisen median tarjoamat mahdollisuudet.

Guggenheim museoiden - erityisesti New York ja Bilbao – taidekasvatusohjelmat kertovat vahvasta sitoutumisesta taidekasvatustyöhön. Yhteistyö ja kokemusten vaihto tulisi hankkeen toteutuessa aloittaa mahdollisimman varhain, sillä käytäntöjen soveltaminen paikallisiin olosuhteisiin on monen eri tahon yhteistyötä.

Guggenheim Helsinki -hankkeen taloudesta

Hankkeen jatkovalmistelussa tarvitaan täsmennystä säätiön talouden hoitamiseen. Lähtökohtana on, että Helsingin kaupunki sitoutuu rahoittamaan säätiön toiminnan aiheuttamat kulut. Nämä kulut on edellä esitetyn mukaisesti arvioitu vuositasolla 14 500 000 euroksi. Toisaalta toiminnan sisällöstä ja taidemuseon johtamisesta päättäisi osaltaan Guggenheim. Kun on selvää, että toiminta määrittää menoja huomattavasti, epäselväksi jää, miten toimittaisiin, jos arvioidut kulut ylittyisivät huomattavasti.

Henkilöstömenot arvioidaan selvityksessä 4,8 miljoonaksi euroksi ja henkilömäärä väljästi 100-120 työntekijäksi. Aineiston perusteella ei voida ottaa kantaa siihen, riittääkö arvioitu summa kattamaan

suunniteltuja henkilöstön menoja, koska esimerkiksi eri työntekijäryhmiä ei eritellä. Selvityksestä ei myöskään ilmene, mitkä rakennuksen toiminnot mahdollisesti ulkoistettaisiin (esimerkiksi kahvila- ja ravintolatoiminta).

Edellä esitettyyn käyttötalouden menoon ei ole sisällytetty kiinteistön kuluja. Selvityksestä ilmenee, että tontinvuokra tai kiinteistön vuokra eivät sisälly ko. summaan, mutta esimerkiksi muut kiinteistön käyttöön liittyvät kustannukset kuten sähkö, jätehuolto ym kulut todennäköisesti sisältyvät käyttötalouteen.

Kaupungin pääsääntö omassa toiminnassaan on, että tilakustannukset kohdistuvat aina käyttäjätahon talousarvioihin. Selvityksessä tätä sääntöä ei ole noudatettu, joten kustannuslaskelmat on tehty tästä poikkeavalla tavalla.

Esitetty budjetti on tässä vaiheessa suuntaa antava. Selvityksestä ei ilmene täsmällisemmin suunniteltu kiinteistön tilojen käyttö. Alustavan suunnitelman mukaan vain osa tiloista olisi selvästi taidemuseon toimintaan liittyvää. Selvityksessä ei eritellä sitä, miten esimerkiksi mahdollista ravintolatoimintaa on ajateltu hoitaa ko rakennuksessa. Tällöin ei myöskään oteta kantaa siihen, kenelle tällainen ulosvuokrauksesta syntyvä tulo kuuluisi.

Selvityksestä ei siis ilmene, onko ajateltu, että koko kiinteistössä on suoraan veloituksetta perustettavan museon käytössä vai jäävätkö jotkut tilat suoraan mahdollisesti perustettavan kiinteistöosakeyhtiön hallintaan. Tällä erottelulla on vaikutuksensa käyttötalouden kokonaisarviointiin. Selvityksessä esitetyt laskelmat hankkeen kokonaistaloudellisista vaikutuksista ovat arvioita.

Uutta ajattelua talouslaskelmissa edustaa se, että kaupungin hankkeesta saamat verohyödyt arvioidaan ja tehdään näkyviksi osana argumentointia. Hankkeen taloudelliset riskit kantaa Helsingin kaupunki.

Kävijämääräennusteen arviointi

Selvityksessä viitataan kävijämäärätilastoennusteissa sekä muihin taidemuseoihin että Helsingin suosituimpiin turistikohteisiin. Kävijämäärätavoitteen kiinnittämistä esimerkiksi Moderna Museetin ja Lousianan museoihin olisi vahvistanut, jos näiden museoiden kävijämäärien jakautumista suurkaupunkialueen, oman maansa asukkaiden ja turistien kesken olisi arvioitu tarkemmin.

Guggenheim Helsingin olettama on, että kolmen eri kävijämääräskenaarion välillä vaihteluväli liittyy juuri ulkomaisiin kävijöihin. Seudun oman väestön oletetaan käyvän museossa

aktiivisesti vuosittain (Suur-Helsingin alueelta kävijöitä 165 000 - 179 000 ja koko väestöstä kävijöitä 93 000 – 109 000 eli yhteensä 258 000 – 288 000). Tämä arvio tarkoittaisi nykyisen Helsingin taidemuseon kävijämäärän lähes kolminkertaistamista, johon lukuun ei vielä olisi laskettu ulkomaisia kävijöitä.

Selvitys esittää myös arvion ulkomaisista kävijöistä, jossa vaihteluväli eri skenaarioiden välillä on jo huomattava. Merkille pantavaa on, että kahdessa skenaariossa pelkästään uuden Guggenheimin tähden Suomeen tulevien määrä arvioidaan 25 000 henkilöksi ja optimistisimmassa arviossa 40 000 henkilöksi. Kokonaisuutena ulkomaisia kävijöitä odotetaan 170 000 – 362 000 henkilöä, joista merkittävä osa olisi venäläisiä. On huomattava että Ateneumin yhteistyössä Helsingin kaupungin kanssa vuonna 2009 järjestämä Picasso-näyttely keräsi noin neljässä kuukaudessa 314 755 katsojaa, joista suurin osa oli kotimaisia.

Selvityksessä viitataan myös Helsingin suosituimpiin turistikohteisiin Suomenlinnaan, Linnanmäkeen, Tempeliahaukion kirkkoon ja Korkeasaareen. Näiden kaikkien kävijämäärät ylittävät Guggenheim Helsingin ennustetut kävijämäärät, mutta vain Korkeasaaren sisäänpääsy on maksullinen. Selvityksessä esitetään Korkeasaaren kävijämääräksi 700 000 kävijää vuodessa. Tilinpäätöksen perusteella lipputulot tuottivat Korkeasaarelle noin 2 500 000 euroa vuonna 2010. Guggenheim Helsinki -selvityksessä lipputulot arvioidaan 4 500 000 euroksi 500 000 kävijällä.

Hallintomalli

Hallintomallia luonnehditaan seuraavasti: (s. 117): ”Jossain vaiheessa ennen rakennustöiden valmistumista museosäätiö ottaisi vastuun museon päivittäisestä hallinnosta ja toiminnasta. Se solmisi Guggenheimin kanssa ohjelmisto- ja hallintosopimuksen (”ohjelmisto- ja hallintosopimus”), jonka mukaan Guggenheim tarjoaa ohjelmistoa museolle ja käyttää sen hallinnossa tiettyä valtaa”.

Guggenheim olisi vastuussa museon yleisjohdosta, museon toimintalinjoista ja menettelyistä sekä taiteellisen ja julkisen ohjelman valvonnasta korvausta vastaan. Näistä tehtävistä määriteltäisiin tarkemmin tehtävässä ohjelmisto- ja hallintosopimuksessa sekä museosäätiön säännöissä.

Säätiöiden toiminnan tiedoista lähtökohtaisesti julkisia ovat vain ne, joita verottaja ja viranomaiset keräävät kaikilta toimijoilta. Vireillä on säätiölain kokonaisuudistus, jolla julkisuutta ja liiketoiminnan ehtoja voidaan selkeyttää. Tavoitteena ei ole säätiön yleishyödyllisen toiminnan rahoittamiseksi ylläpidettävän liiketoiminnan rajoittaminen.

Säätiön perustaja voi liittää säätiön sääntöihin avoimuutta koskevia määräyksiä (esim. tilintarkastajan valintatapa, muu avoimuus).

HELSINGIN KAUPUNGIN TAIDEMUSEO JA SEN TOIMINNAN KEHITTÄMINEN

Kulttuuri- ja kirjastolautakunta pitää Helsingin taidemuseon kehittämiseen liittyviä kysymyksiä hyvin merkittävinä arvioitaessa Helsingin kuvataiteen edistämisen tulevaisuuden näkymiä. Tämän vuoksi taidemuseota ja sen toimintoja ja niiden tulevaan organisointiin liittyviä asioita tarkastellaan tässä yksityiskohtaisemmin.

Taidemuseon nykytilanne

Yleistä

Helsingin taidemuseolla on näyttelytilat Tennispalatsissa sekä Meilahden museorakennuksessa. Näyttelytoiminnan lisäksi taidemuseo toimii Uudenmaan läänin aluetaidemuseona, pitää yllä Kluuvin galleriaa sekä hoitaa ja kartuttaa Helsingin kaupungin taidekokoelmaa, johon kuuluu noin 8 850 teosta. Tähän kokoelmaan kuuluvat myös kaupungin julkiset taideteokset.

Taidemuseon ydintoimintoja ovat näyttelytoiminta ja kokoelmatoiminta. Tukitoimintoja ovat asiakaspalvelu, museopedagogia, museotekniset palvelut ja hallinto.

Taidemuseon näyttelytilat (yhteensä 2010 m²) ja näyttelyt

Taidemuseo keskittyy vaihtuviin näyttelyihin. Museo toimii laajasti nykytaiteen kentällä. Kansainvälisyys kuuluu näyttelyohjelmaan ja yhteistyökumppaneita on eri puolilta maailmaa Latalalaisesta ja Pohjois-Amerikasta Aasiaan ja Eurooppaan. Omia kokoelmia hyödynnetään näyttelyohjelmistossa. Kluuvin galleria keskittyy ajankohtaisen suomalaisen nykytaiteen esittelyyn.

Vuosina 2000 -2011 taidemuseo on järjestänyt Tennispalatsissa ja Meilahden museossa yhteensä 117 näyttelyä. Vuosittain taidemuseo järjestää keskimäärin 5 kansainvälistä näyttelyä ja 4,5 kotimaista näyttelyä sekä noin 15 suomalaisen taiteilijan näyttelyä. Taidemuseon suomalaisen taiteen näyttelyissä vierailee keskimäärin 6500 kävijää ja kansainvälisissä näyttelyissä 35 000 kävijää.

Tennispalatsi

Tennispalatsin näyttelytilat avautuivat yleisölle keväällä 1999. Tennispalatsissa on vuosina 2000-2011 järjestetty 77 näyttelyä, joista 49 kansainvälisiä ja 28 suomalaisia. Tennispalatsin näyttelytoiminnan keskiössä ovat olleet suuret kansainväliset näyttelyt (mm. Athos, Walt Disney ja Euroopan taide), joiden ohessa on järjestetty pienempiä

kotimaisia teemanäyttelyitä. Vuosina 1999-2010 Tennispalatsissa on vierailut 1 162 684 kävijää. Eniten kävijöitä on ollut vuonna 2001 (154 889) ja vähiten vuonna 2004 (34 737). Kävijämäärän vuosikeskiarvo 1999-2010 on 96 890.

Meilahti

Meilahden museorakennus sijaitsee Seurasaaren lähellä, keskellä vanhaa puistoaluetta. Rakennus valmistui vuonna 1976. Vuosina 2000-2011 Meilahden museossa on järjestetty 40 näyttelyä, joista 11 kansainvälisiä ja 29 suomalaisia. Kävijöitä Meilahdessa on vuosina 1999-2010 ollut 371 490. Eniten kävijöitä on ollut vuonna 2008 (47 942) ja vähiten vuonna 2010 (19 108). Kävijämäärän vuosikeskiarvo 1999-2010 on 30 958.

Kluuvin galleria

Kluuvin galleria on Helsingin taidemuseon hoitama näyttelytila, joka on profiloitunut ajankohtaisen kuvataiteen esittelyyn. Galleria pyrkii tarjoamaan tilaisuuksia sellaisille (näyttely)projekteille, joita muualla Helsingissä on vaikea toteuttaa. Kaupungin tuki mahdollistaa edullisen näyttelyvuokran eikä myyntiprovisioita peritä lainkaan. Näyttelyajat ovat avoimesti haettavissa kaksi kertaa vuodessa. Anomuksensa jättää vuosittain lähes 150 taiteilijaa, joista noin viidelletoista myönnetään näyttelyaika. Vuosittain galleriassa vierailee noin 4000-5000 kävijää.

Näyttelyiden toimintamenot vuosilta 2006-2010 olivat yhteensä 6 144 763 €. Tästä summasta 88 % (5 428 438 €) käytettiin kansainvälisiin näyttelyihin ja 12 % (716 325 €) kotimaisiin näyttelyihin. Kotimaisten näyttelyiden toteutuskustannukset ovat vaihdelleet runsaasta 5000 eurosta noin 200 000 euroon (keskiarvo noin 25 000 – 35 000 euroa per näyttely). Kansainvälisten näyttelyiden toteutuskustannukset ovat vaihdelleet noin 17 000 eurosta 1,4 miljoonaan euroon (keskiarvo noin 210 000 – 260 000 euroa näyttelyä kohden).

Museopedagoginen toiminta

Museopedagogia tarjoaa museokävijöille tietoa näyttelyistä tekstien ja opastusten kautta sekä toimintaa ja elämyksellistä ohjelmaa. Tavoitteena on haastaa kävijöitä tekemään omia tulkintoja taiteesta ja pohtimaan sen merkityksiä. Monipuolisesti varustellut työpajat sekä Tennispalatsin että Meilahden näyttelytilojen välittömässä yhteydessä tuovat oman tekemisen ja sen kautta oppimisen osaksi taiteen tarkastelua.

Museopedagogian vastuulla on myös edistää museon saavutettavuutta siten, että liikkuminen, näkeminen, kuuleminen, tiedon hankkiminen ja

elämysten saaminen tulisi mahdollisimman helpoksi ja esteettömäksi kaikille.

Kokoelmatoiminta

Taidemuseon kokoelmissa on noin 8850 teosta. Kokoelman pääosa on 1900–2000-luvun suomalaista taidetta, mutta mukana on myös pieni osa kansainvälistä taidetta ja vanhempaa kotimaista taidetta. Kokoelmat karttuvat sekä taidemuseon omien hankintojen että lahjoitusten kautta. Kokoelmista 40 %, noin 3450 teosta, on sijoitettu kaupungin virastoihin ja toimitiloihin. Vuosittain sijoitetaan runsaat 100 uutta teosta julkisiin tiloihin ja toimistoihin. Taiteen läsnäolo julkisissa tiloissa on keskeinen osa taidemuseon kokoelmatoimintaa.

Peruskokoelmiin kuuluu useita lahjoituskokoelmia, joista tärkeimpiä ovat Katarina ja Leonard Bäcksbackan (560 teosta, alkuperäinen lahjoitus 448), Gösta Beckerin (179 teosta), Iris Roos-Hasselblattin (7 teosta), Elsa Arokallion (67 teosta), Aune Lindebergin (5 teosta), Katriina Salmela-Hasanin ja David Hasanin (310 teosta), Aune ja Elias Laaksosen (48 teosta) sekä Martta ja Reino Sysin (52 teosta) kokoelmat.

Taidemuseon kokoelmien kartuttamista varten on kaksi erillistä määrärahaa: Taidemuseon kokoelmien uushankinnat -määräraha (mukaan lukien sijoitettavan taiteen hankinta) ja Julkisten taideteosten hankinta -määräraha. Vuonna 2011 uushankintamääräraha oli 105 000 euroa, sijoitettavan taiteen määräraha 30 000 euroa ja julkisten taideteosten hankintamääräraha 203 000 euroa. Taidemuseon kokoelmahankintamäärärahat yhteensä vuonna 2011 olivat 338 000 euroa.

Julkinen taide

Helsingissä on satoja julkisia taideteoksia, muistomerkkejä ja muistolaattoja. Helsingin kaupungin taidemuseon kokoelmiin julkisista veistoksista kuuluu noin 200. Julkisilla paikoilla, kuten puistoissa ja aukioilla sijaitsevien taideteosten lisäksi kokoelmiin kuuluvat myös kaupungin omistamiin kiinteistöihin hankitut teokset.

Kaupungin taidemuseon toimesta organisoidaan ja valvotaan vuosittain myös kaupungin uusien julkisten taideteosten hankintaan, toteuttamiseen ja sijoittamiseen liittyviä hankkeita. Taidemuseo vastaa julkisten taideteosten kunnosta ja ylläpidosta sekä teosten rekisteröinnistä.

Edellisen lisäksi julkista taidetta hankitaan prosenttirahalla, eli suuntaamalla kaupungin omien rakennushankkeiden määrärahoista osa taidehankintoihin. Taidemuseo toimii asiantuntijana merkittävien

talonrakennushankkeiden, puisto- ja katuhankkeiden sekä projektialueiden taidehankinnoissa, kulttuurikeskuksella on rooli kulttuuriprojektien asiantuntijana. Prosenttirahateoksia valmistui 2010 yhteensä 6 kappaletta. Julkisten rakennusten taidehankkeiden kustannukset ovat olleet vuosina 2005-2010 vuositasolla keskimäärin 200 000 euroa vaihteluvälin ollessa 100 000 – 270 000 euroa.

Aluetaidemuseotoiminta

Helsingin taidemuseo toimii Uudenmaan läänin aluetaidemuseona. Aluetaidemuseon tehtävänä on edistää alueensa visuaalista kulttuuria, huolehtia alueensa taidemuseotoiminnan keskinäisestä yhteistyöstä ja taiteeseen liittyvän tiedon saatavuudesta sekä antaa asiantuntija-apua toimialaansa liittyvissä kysymyksissä. Taidemuseon painopistealueet aluetaidemuseotoiminnassa ovat museopedagogia ja julkinen taide, jossa taidemuseo on maan johtava asiantuntija. Aluetaidemuseona taidemuseo saa korotettua valtionavustusta (10 % vahvistetuille henkilötyövuosille).

Tekniikka

Helsingin taidemuseon tekninen toiminto koostuu konservaattoreista ja museomestareista. Konservointilaitoksen päätyöllistäjänä ovat näyttelyvaihdot sekä omien kokoelmiin kuuluvien taideteosten huolto. Museomestarit ovat mukana näyttelyvaihdossa konservaattoreiden kanssa.

Hallinto

Helsingin taidemuseo on ollut osa kulttuurikeskusta (1979 - 1997). Taidemuseo aloitti itsenäisenä virastona 1.1.1998. Taidemuseon johtosäännön mukaisesti Helsingin taidemuseon johtokunta ja sen alainen taidemuseo vastaavat kaupungin kuvataidepolitiikasta ja taidemuseotoiminnasta sekä muista sille määrätystä alan tehtävistä hyväksytyjen tavoitteiden mukaisesti. Taidemuseossa on 67 vakinaista työntekijää.

Taidemuseon toiminnan kehittämiseen liittyviä arvioita

Uuden museorakennuksen tarve

Kulttuuri- ja kirjastolautakunta toteaa, että taidemuseo on nykymuotoisena hajallaan useassa eri toimipisteissä. Taidemuseotoimintojen keskittämiseksi tätä tarkoitusta varten suunniteltuun taidemuseorakennukseen on perusteita. Kansainvälisesti on paljon esimerkkejä siitä, että taidemuseotoiminta saa tarkoitusta varten suunnitellussa yhdessä rakennuksessa näkyvämmät, tehokkaamman ja helpommin profiloitavissa olevat tunnuspiirteet.

Taidemuseon oma johtokunta on linjannut tavoitteekseen taidemuseon kaikkien tilojen yhdistämisen yhteen osoitteeseen ydinkeskustassa. Tämä tarve on olemassa selvityksestä ja hanke-ehdotuksesta riippumatta.

Guggenheim Helsingin ja taidemuseon tehtävänjako

Mikäli Helsinkiin perustetaan kaupungin omistajaohjaukseen kuuluva säätiömuotoinen Guggenheim-museo konsepti- ja kehityselvityksen ehdotuksen mukaan, osa Helsingin taidemuseon nykyisistä toiminnoista siirtyisi säätiön alaisuuteen ja sen toiminnan piiriin.

Selvityksessä todetaan, että muilta, kuin Guggenheim-museolle osoitetuilta osin, kaupungin taidemuseon kokoelmat ja tehtävät voisivat siirtyä muun kaupungin hallintokunnan hoidettavaksi. Tähän työnjakoon liittyviä kysymyksiä on tarpeen edelleen täsmentää. Ainakin Helsingin kaupunginmuseolla sekä kulttuurikeskuksella on tässä työnjaossa mahdollinen roolinsa ja vastuunsa.

Taidemuseon näyttelytoiminnan tilat

Taidemuseon nykyisistä suuremmista tiloista luopuminen hankkeen yhteydessä lienee teknisesti ongelmattonta. Tilojen tulevaan käyttöön vaikuttaa merkittävästi taidemuseon mahdolliset organisatoriset järjestelyt.

Mikäli näyttelytoiminnan tiloista jatkossa luovutaan, tulisi kulttuurisektorin näkökannalta Tennispalatsin kokonaisuuden käyttämistä elokuvatalona arvioida. Meilahden taidemuseorakennuksen yhteydessä on syytä ottaa huomioon Bäcksbäckan kokoelman esilläoloon liittyvät ehdot ja Kluuvin Galleriatoiminnan osalta lisäksi tämän galleriatoiminnan tärkeä merkitys Helsingin kuvataidekentässä.

Taidemuseon näyttelytoiminta ja sen organisointi

Taidemuseon näyttelytoiminta on tärkeätä ja sen tulevaisuuden järjestäminen on tarpeen selkeyttää. Taidemuseon arvion mukaan lähes 90 prosenttia taidemuseon näyttelymäärärahoista on viime vuosina käytetty kansainvälisiin näyttelyihin. Jatkossa on tarpeen täsmentää uuden museon ja kaupungille jäävän näyttelytoiminnan välistä roolijakoa.

Helsingin taidemuseon kokoelmatoiminta hallintouudistuksen jälkeen

Guggenheim Helsinki -selvitys ei siis ota kantaa, miten Helsingin kaupungin taidemuseon nykyinen kokoelma pitäisi järjestää ja hoitaa. Esitys sisältää kuitenkin ajatuksen, että kokoelma jäisi suoraan kaupungin hoitoon ja omistukseen. Helsingin kaupungin

taidekokoelmasta huolehtiminen, sen ylläpito ja kartuttaminen tulee määritellä tarkemmin. Taidemuseon kokoelmatoimintaa tulee voida jatkaa ilman että nykyiset kokoelmapoliittiset peruslinjaukset vaarantuvat. Tähän kokonaisuuteen liittyvät kysymykset kokoelmanäyttelyistä, deponoitujen taideteosten hoidosta.

Julkisen taiteen hankitaan liittyvät kysymykset

Helsingin julkisen taiteen kokoelmien kartuttaminen, ylläpito ja hoito tulee turvata myös jatkossa. Tähän kokonaisuuteen liittyy julkisten taideteosten hankinta sekä julkisen taiteen hankkeiden ja projektien koordinointi ja toteutus uusilla asuinalueilla (mm. prosenttirahakäytäntö).

Uudenmaan aluetaidemuseotehtävien hoito jatkossa

Uudenmaan aluetaidemuseon tehtävien hoitoon kuuluu alueen visuaalisen kulttuurin edistäminen, taidemuseotoiminnan keskinäisestä yhteistyöstä huolehtiminen ja taiteeseen liittyvän tiedon saatavuuteen sekä asiantuntija-avun antamiseen liittyvät tehtävät. Taidemuseon painopistealueet aluetaidemuseotoiminnassa ovat kokoelmatoiminta ja julkinen taide.

Taidemuseotoiminnan valtionavut

Museolain 2§ 6 kohdan mukaan valtionosuuden edellytyksenä on, että museon näyttely-, työ- ja yleisötilat sekä kokoelmien hoitoon ja säilytykseen tarkoitettut tilat ovat tarkoituksenmukaisia ja että (7) kokoelmat ovat museon käyttäjien tavoitettavissa. Ilman näyttelytiloja museo ei voi olla itsenäinen, valtionosuutta nauttiva museo eikä aluetaidemuseo.

Guggenheim Helsingistä suunnitellaan voittoa tuottamatonta, ns. yleishyödyllistä säätiötä. Guggenheim Helsinki ei siis raportin mukaan keräisi ensisijaisesti omaa kokoelmaa, mutta järjestäisi näyttelyjä ja pedagogista toimintaa. Kulttuuri- ja kirjastolautakunta toteaa, että opetus- ja kulttuuriministeriö päättää museolain mukaisista valtionosuuksista ja tämän avustuksen yhtenä kriteerinä on taidekokoelman ylläpito.

Raportissa spekuloidaan Guggenheim -Helsinki säätiön mahdollisuudella saada valtakunnallisen erikoismuseon asema sekä pääkaupunkiseudun rahoitusta. Erikoismuseon tehtäviä määrittää asetus (1192/2005). Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää myös erikoismuseostatuksesta ja tätä kautta tulevasta mahdollisesta lisärahoituksesta.

2.5.2012

Kj/1

Valtionosuudet edustavat kuitenkin vain osaa museohankkeen toiminnan kokonaisrahoituksesta. Raportissa valtionosuudet Guggenheimin osalle on arvioitu 0.7 milj. euroksi.

Tekstissä mainitut sivunumeroinnit viittaavat Guggenheim -selvityksen suomenkieliseen versioon.

Lopuksi

Taidemuseon toimintojen organisoiminen on tarpeen selvittää sivistystoimen rootelin ja talous- ja suunnittelukeskuksen yhteisenä tehtävänä. Tässä työssä on tärkeätä, että kaupungin toimintojen osaksi jäljelle jääville taidemuseon toiminnoille turvataan riittävät resurssit ja kehittymisen edellytykset.

Mikäli museohanke päätetään toteuttaa, tulee hankkeen suunnittelun ja toteutuksen tapahtua kaupungin keskeisten asiaan liittyvien hallintokuntien ja tarvittavien muiden asiantuntijoiden välisenä tiiviinä yhteistyönä.

Lautakunta katsoo, että päättäjät tarvitsevat lisätietoa ennen päätöksen tekoa muun muassa tässä lausunnosta esiin otetuista asioista: kuten museon taloudesta, ja kuvataidepolitiikan näkökulmasta sekä mahdollisen Guggenheim-museon kokoelma- ja ohjelmapolitiikan päätöksenteosta että siitä, minkälaiseksi Helsingin taidemuseon toiminnan on tarkoitus muotoutua. Lautakunta korostaa, että lopullinen kanta Guggenheim-raportissa esitettyihin linjauksiin voidaan kunnallisessa demokratiassa tehdä vasta silloin, kun aiesopimus Helsingin ja säätiön välillä on tiedossa.

Käsittely

14.02.2012 Esittelijän ehdotuksesta poiketen

Vastaehdotus:

Hannu Oskala: Kappaleeseen 41 seuraava lisäys:

On huomattava että Ateneumin yhteistyössä Helsingin kaupungin kanssa vuonna 2009 järjestämä Picasso-näyttely keräsi noin neljässä kuukaudessa 314 755 katsojaa, joista suurin osa oli kotimaisia.

Kannattajat: Risto Kolanen. Lautakunta hyväksyi lisäyksen yksimielisesti.

Vastaehdotus:

Anni Sinnemäki: Lautakunta ehdottaa pohdittavaksi myös vaihtoehtoisia sijoituspaikkoja museolle, mikäli Guggenheim-museo toteutetaan. Yksi mahdollinen sijainti voisi olla Hakaniemen rannassa.

2.5.2012

Kj/1

Tämä sijainti toisi vetovoimaa itäiseen kantakaupunkiin ja Kallion seutu saattaisi olla hyvin vetovoimainen myös matkailijoiden kannalta.

Kannattajat: Alina Mänttari-Buttler. Lautakunta hyväksyi lisäyksen yksimielisesti.

Vastaehdotus:

Risto Kolanen: Lopuksi:

Lautakunta korostaa, että lopullinen kanta Guggenheim-raportissa esitettyihin linjauksiin voidaan kunnallisessa demokratiassa tehdä vasta silloin, kun aiesopimus Helsingin ja säätiön välillä on tiedossa.

Kannattajat: Anni Sinnemäki. Lautakunta hyväksyi lisäyksen yksimielisesti.

Vastaehdotus:

Anni Sinnemäki: Lautakunta katsoo, että päättäjät tarvitsevat lisätietoa ennen päätöksen tekoa muun muassa tässä lausunnosta esiin otetuista asioista: kuten museon taloudesta, ja kuvataidepolitiikan näkökulmasta sekä mahdollisen Guggenheim-museon kokoelma- ja ohjelmapolitiikan päätöksenteosta että siitä, minkälaiseksi Helsingin taidemuseon toiminnan on tarkoitus muotoutua.

Kannattajat: Risto Kolanen. Lautakunta hyväksyi lisäyksen yksimielisesti.

Esittelijä

vs. kulttuurijohtaja
Veikko Kunnas

Lisätiedot

Veikko Kunnas, vs. kulttuurijohtaja, puhelin: 310 37000
veikko.kunnas(a)hel.fi

Kiinteistölautakunta 09.02.2012 § 60

HEL 2012-000420 T 12 02 01

Kiinteistökartta H3 P1, Katajanokanlaituri 2

Päätös

Kiinteistölautakunta päätti antaa kaupunginhallitukselle Concept and Development Study for a Guggenheim Helsinki -selvityksestä (liite nro 1) seuraavan lausunnon:

Taustaa

Kaupunginhallitus hyväksyi 17.1.2011 (§ 32) Solomon R. Guggenheim-säätiön ja Helsingin kaupungin välisen sopimuksen Guggenheim-

museon perustamismahdollisuuksia Helsinkiin sekä museon toimintaa koskevan konsepti- ja kehitysselvityksen laatimisesta. Selvitystyön käynnistämisen lähtökohtana oli ainutlaatuisen ja toimintakonseptiltaan innovatiivisen kansainvälisen museon kehittäminen.

Selvitystyön tavoitteena ja tarkoituksena on ollut arvioida, soveltuuko Helsinki kohteena Guggenheim-museon perustamiselle, kehittää mahdolliselle museolle toiminnallinen ja taiteellinen konsepti, selvittää sen talousvaikutukset, laatia arvio museon sijaintipaikasta ja investointikustannuksista, laatia alustava tilaohjelma, selvittää Guggenheim Helsinki -museon hallintomalli sekä määrittää museon suhde muihin Guggenheim-verkoston jäsenmuseoihin ja alan toimijoihin Helsingissä, Suomessa, Pohjoismaissa ja Venäjällä (erityisesti Pietarissa ja Moskovassa).

Selvitystyön määrääjäksi sovittiin 30.12.2011, ja se on valmistunut sille asetetussa määrääjassa.

Selvitystyön on tehnyt Solomon R. Guggenheim -säätio. Säätio on käyttänyt selvitystyössä myös ulkopuolisia asiantuntijoita (mm. LaPlaca Cohen, Boston Consulting Group, Roschier, Cooper, Robertson & Partners). Lisäksi kaupungin edustajat ovat osallistuneet selvityksen tekemiseen. Työn etenemistä seuraamaan nimettiin kuusijäseninen ohjausryhmä ("Steering Committee"), johon säätio ja kaupunki nimesivät kumpikin kolme jäsentä, Suomen Kulttuurirahasto yhden jäsenen ja Svenska Kulturfonden yhden jäsenen. Helsingin puolelta selvitystyön yhteyshenkilönä on toiminut kaupungin taidemuseon johtaja Janne Gallen - Kallela - Sirén.

Selvitystyössä on eri näkökulmista arvioitu Helsingin edellytyksiä toimia kansainvälisen museoverkoston jäsenenä ja Guggenheim-museokohteena, ja sen yhteydessä on mm. haastateltu tai muuten oltu yhteydessä yli 300:an eri toimialoja edustavaan henkilöön. Selvitystyöhön on sisältynyt myös vierailuja paikallisissa ja alueellisissa kulttuurikohteissa ja taidelaitoksissa sekä taiteilijoiden ja taidealan ammattilaisten sekä keskeisten sidosryhmien edustajien tapaamisia.

Guggenheim Helsinki -konsepti- ja kehitysselvitys

Selvitystyöstä on laadittu englanninkielinen, 183-sivuinen raportti Concept and Development Study for a Guggenheim Helsinki (suomeksi Guggenheim Helsinki: konsepti- ja kehitysselvitys).

Selvitys on tehty seuraavista näkökulmista:

- Yhteenveto historiallisesta ja kulttuurisesta toimintaympäristöstä.

- Kartoitus olemassa olevista suomalaisista ja keskeisistä pohjoismaisista kuvataiteen alalla toimivista taidelaitoksista ja suhde muihin kulttuuri- ja taidelaitoksiin Suomessa ja Suomen lähialueilla ja erityisesti metropolialueella.
- Museon suhde Helsingin kaupungin taidemuseoon ja sen toiminnan kehittämiseen.
- Museon missio ja toiminta-ajatus.
- Museon taiteellinen ja taidekasvatuksellinen ohjelmisto.
- Museon toiminta osana kansainvälistä Guggenheim-museoverkostoa ja suhde verkoston muihin jäsenmuseoihin.
- Markkinatutkimus ja talousvaikutusten arviointi, jossa huomioituna museon investointikustannukset, toimintakustannukset, tulo- ja menoarviot, suorat ja epäsuorat talousvaikutukset, kävijämääräennusteet, elinkeinopoliittiset vaikutukset sekä talousvaikutukset kuntatalouteen ja valtiontalouteen.
- Museon hallintomalli ja -rakenne, oikeudellinen suhde Solomon R. Guggenheim- säätiöön sekä museon kehittämisprosessi.
- Museorakennuksen sijaintipaikan arviointi, tarveselvitys ja rakennuksen tilaohjelma.

Selvitysraporttiin on sisällytetty em. näkökulmista tehdyn selvitystyön tulokset ja arviot. Raportti sisältää mm. Suomen ja Helsingin lyhyen kulttuurihistorian kuvauksen, vertaileva analyysin, uudelle museolle ehdotetun mission ja ohjelman, markkinatutkimuksen, hallintorakenteen sekä alustavan rakennusohjelman. Niitä seuraa sarja suosituksia ja johtopäätöksiä.

Guggenheim-selvitysryhmän raportissa ehdotetaan, että museo rakennettaisiin kaupungin omistamalle tontille Eteläsataman rantaan. Paikalla sijaitsee nykyään Kanavaterminaali. Museon kokonaispinta-ala olisi noin 12 000 neliometriä, josta näyttelytilaa olisi noin 4 000 neliometriä. Rakennuksen suunnittelu- ja rakentamiskustannuksiksi arvioidaan noin 140 miljoonaa euroa.

Keskitason arvio museon kävijämäärästä on 500 000 - 550 000 kävijää vuodessa; heistä noin 300 000 tulisi kotimaasta. Helsinki rahoittaisi hankkeen julkisin varoin mutta odottaa rahoitusta myös yksityisistä lähteistä sekä yritysiltä.

Selvitys on liitteenä nro 1. Suomennos selvityksestä on liitteenä nro 2.

Maanomistus ja asemakaavatilanne

Selvityksessä esitetty museohanke sijoittuisi Helsingin kaupungin Katajanokan kaupunginosaan (8) Katajanokanlaiturin kadun eteläpuolelle meren ääreen (nykyinen osoite Katajanokanlaituri 2). Suunnittelualan pinta-ala on noin 12 700 m². Suunnittelualue on osoitettu tarkemmin selvityksen sivuilla 144 - 146.

Suunnittelualue muodostuu osin liikennealueesta 8L9906 sekä osin Töölön kylän tilasta RN:o 5:2 (Töölön vesi). Alue on Helsingin kaupungin omistuksessa ja pääosin kiinteistötoimen hallinnassa. Osa alueesta on vuokrattu Helsingin sataman käyttöön sisäisin vuokrauksin. Alueella sijaitseva Kanavaterminaali-rakennus on Helsingin sataman omistuksessa. Rakennus on tarkoitus purkaa kuluvan kevään aikana. Alueella sijaitsee lisäksi nykyisellään maantasoisia pääosin yleistä tarvetta palvelevia autopaikkoja.

Osalla suunnittelualueesta on voimassa asemakaava nro 28 vuodelta 1894. Muilta osin alueella ei ole voimassa olevaa asemakaavaa, joten alueella on voimassa Helsingin yleiskaava 2002, joka on tullut voimaan 19.1.2007. Asemakaavoittamaton alue on yleiskaavassa osoitettu kehitettäväksi satama-, työpaikka- ja palvelutoimintojen alueeksi (LS).

Selvityksessä esitetty hanke edellyttää alueen asemakaavoittamista ja olemassa olevan asemakaavan muuttamista.

Hankkeen sijainti, alueen rakennettavuus ja tonttihinnoittelun lähtökohdat

Selvityksessä esitetty museohanke sijoittuisi kaupunkikuvallisesti merkittävälle paikalle Helsingin historiallisen keskustan ja meren välittömään läheisyyteen. Sijainti soveltuu erinomaisesti julkiselle rakennukselle, joka palvelee niin kuntalaisia kuin matkailijoitakin. Toteutuessaan hanke tukisi kaupungin tavoitetta kehittää Eteläsataman aluetta entistä tiiviimmäksi osaksi keskustan kaupunkirakennetta. Lisäksi hankkeella olisi todennäköisesti positiivinen vaikutus historiallisesti arvokkaiden torikortteleiden elävöittämiseen. Helsingin kaupungin elinkeinopoliittisen strategian mukaan kaupunki pyrkii ylläpitämään ja kehittämään keskustan elinvoimaisuutta.

Alue on rakennettavuudeltaan varsin haastava mutta ei poikkeuksellisen vaikea verrattuna esimerkiksi joihinkin Töölönlahden osa-alueisiin. Suunniteltu tontti sijaitsee entisellä merialueella, jolla on useassa vaiheessa tehty täyttöjä. Alueen maaperä on siten pääosin laadultaan vaihtelevaa täyttömaata, jonka alla on monilta osin savea.

Rakennus tultaisiin perustamaan paaluilla. Rakentaminen edellyttää kaivinpaalu- tai porapaaluseinän rakentamista, jonka tulee olla vesitiivis tason + 2,6 alapuolella. Alueella on syytä epäillä maaperän ja sedimenttien pilaantuneisuutta. Kaupungin tavanomaisesti noudattaman käytännön mukaan kiinteistötoimi vastaa maaperän ja sedimenttien puhdistamisesta rakennushankkeelle aiheutuvista ylimääräisistä kustannuksista. Puhdistamistoimenpiteistä aiheutuvia kustannuksia ei siten voida huomioida po. hankkeen kustannuksina, koska maaperä tulisi joka tapauksessa puhdistaa, mikäli alue vastaisuudessa otetaan mihin tahansa rakennuskäyttöön.

Kiinteistötoimen arvion mukaan Katajanokan alueella julkisen rakennuksen maanvuokra voisi määräytyä pitäen rakennusoikeuden pääoma-arvona noin 500 euroa/k-m². Museorakennukselle muodostettavan tontin (noin 12 000 k-m²) maanvuokraksi muodostuisi siten noin 300 000 euroa/vuosi. Tältä osin vertailutietona todettakoon, että Töölönlahdelle sijoittuvan Musiikkitalon tontin maanvuokra määräytyy pitäen perusteena rakennusoikeuden pääoma-arvoa noin 345 euroa/k-m².

Museotilat

Kiinteistöviraston tilakeskus on vuokrannut Helsingin taidemuseolle Helsingin Tennispalatsista tiloja 2 619 m², Kluuvin virastotalosta tiloja 176 m² ja Meilahdesta taidemuseorakennuksen ja konservointirakennuksen, joissa tilaa on yhteensä 1 429 m². Sisäistä vuokraa taidemuseo maksaa tilakeskukselle vuodessa noin 794 000 euroa.

Mikäli taidemuseo luopuu Guggenheim-museohankkeen johdosta tilakeskukselta vuokratuista tiloista, niin nykyisille tiloille tulee löytää uutta kaupungin muihin toimintoihin liittyvää tarpeellista käyttöä tai tiloista tulee luopua. Helsingin Tennispalatsi ja Kluuvin virastotalo sijaitsevat keskeisillä paikoilla ydinkeskustassa, joten uusien toimintojen löytyminen on todennäköisesti ongelmaton. Meilahdessa sijaitsevat rakennukset edellyttävät puolestaan kehittämistoimenpiteitä sekä asemakaavallisesti, toiminnallisesti että rakenteellisesti, jotta tarkoituksenmukainen uusi käyttö olisi mahdollista.

Selvityksessä esitetään, että uuden museorakennuksen kokonaispinta-ala olisi noin 12 000 m². Tästä noin 4 000 m² olisi näyttelytilaa. Rakennuksen suunnittelu- ja rakentamiskustannuksiksi arvioidaan muodostuvan noin 140 miljoonaa euroa (alv. 0 %) eli jonkin verran alle 12 000 euroa/m². Vertailun vuosi voidaan todeta, että esimerkiksi vuonna 2011 valmistuneen Musiikkitalon rakentamiskustannuksiksi muodostui noin 4 600 euroa/m².

2.5.2012

Kj/1

Mikäli selvityksessä esitetty hanke päätetään toteuttaa, museorakennus voidaan toteuttaa erikseen perustettavan kiinteistöyhtiön lukuun tai kaupungin suoraan omistukseen. Viimeksi mainitussa tilanteessa tilojen rakennuttamisesta ja ylläpidosta vastaa tilakeskus.

Lopuksi

Katajanokan Kanavaterminaalin alue on nykyisellään vajaakäytössä. Keskeiselle ja kaupunkikuvallisesti merkittävälle paikalle sijoittuvan alueen maankäytön tehostaminen onkin perusteltua.

Mikäli museohanke päätetään toteuttaa, hankkeen suunnittelun ja toteutuksen tulisi tapahtua keskeisten hallintokuntien eli kaupungin taidemuseon, talous- ja suunnittelukeskuksen, kaupunkisuunnitteluviraston sekä kiinteistöviraston tiiviissä yhteistyössä. Lisäksi hankkeessa tulisi hyödyntää mahdollisimman laajasti myös ulkopuolisia asiantuntijoita.

Lausunnon antamiselle annetun kireän aikataulun vuoksi hanketta on lausunnossa voitu käsitellä vain suppeasti.

Käsittely

09.02.2012 Ehdotuksen mukaan

Stauffer Jaakko: Muutan esitystäni seuraavasti:

Lausuntoehdotukseen lisätään uusi 25. kappale.

Esittelijä

virastopäällikkö
Jaakko Stauffer

Lisätiedot

Sami Haapanen, kehittämislakimies, puhelin: 310 36437
sami.haapanen(a)hel.fi

Kaupunkisuunnittelulautakunta 07.02.2012 § 41

HEL 2012-000420 T 12 02 01

Päätös

Kaupunkisuunnittelulautakunta päätti antaa kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon:

Kaupunkisuunnittelulautakunta toteaa, että selvitys käsittelee Guggenheim-museon perustamismahdollisuuksia laajasti ja useasta eri

näkökulmasta. Selvityksessä esitetään Guggenheim-museon rakentamista Katajanokan Kanavaterminaalin paikalle.

Kaupunkisuunnittelulautakunta käsittelee lausunnossaan selvityksen museorakennuksen sijaintia, laajuutta ja kaupunkikuvaa sekä asemakaavallisia ja liikenteellisiä kysymyksiä sekä näihin liittyviä mahdollisia jatkotoimia.

Julkisena rakennuksena Guggenheim-museo sopii hyvin keskeiselle ja arvokkaalle paikalle Helsingin keskustassa. Se korostaa paikan arvoa ja merkitystä nykyisen liikenneterminaalin ja pysäköintikentän sijaan.

Museorakennuksen laajuudeksi selvityksessä esitetään 12016 k-m² (tontin laajuus 12 700 m²). Kerrosala on sijoitettavissa hyvin alueelle ja alueen laajuus tarjoaa mahdollisuuden rakennuksen eri kaupunkikuvallisille massoitteluvaihtoehdoille. Selvityksessä on otettu huomioon alueen kaupunkikuvallisen ja historialliset ominaispiirteet ja mm. rantakävelyreitit museon ympärillä.

Paikka on keskeinen ja symbolisesti arvokas. Rakennus näkyy eri suuntiin ja hyvin pitkälle. Vastaavasti rakennuksesta avautuu poikkeuksellisen hienoja näköaloja.

Parhailtaan käynnissä olevassa Kirjavan Sataman ideakilpailun ohjelmassa todetaan, että kanavaterminaalin paikalle tulee esittää julkista rakennusta ja samalla ohjelmassa viitataan käynnissä olevaan Guggenheim-selvitykseen.

Tontin rakennettavuutta, liikennettä ja kunnallistekniikkaa selvittiin laajasti hotellihankkeen asemakaavoituksen yhteydessä (kaupunginvaltuusto päätti keväällä 2010 hylätä hotellin asemakaavan muutosehdotuksen).

Alue on palvellut matkustajaterminaalina, jossa on ollut useita lähtöjä ja saapumisia päivittäin. Näihin on liittynyt matkustajien saattoliikennettä, bussiliikennettä ja pysäköintiä. Museotoiminnassa liikennemäärien arvioidaan olevan vähäisempiä.

Kuitenkin museon saavutettavuus eri yleisöryhmien osalta edellyttää saattoliikenteen sujuvuutta ja myös henkilöautojen pysäköinnin järjestämistä museon läheisyydessä esim. pysäköintilaitoksessa. Myös matkailuliikenteen (linja-autot) tilantarve on suurempi. Lisäksi suunnittelussa tulee huomioida museon huoltoliikenteen (mahdollisesti rekka-autoliikennettä) toimivuus ja sen vaatimat tilat. Jalankulun ja pyöräilyn kannalta museon saavutettavuus on hyvä.

Rakennuksen rakennustaiteellisesti korkean laadun ja kaupunkikuvaan soveltuvuuden varmistamiseksi rakennuksesta tulee järjestää

2.5.2012

Kj/1

kansainvälinen yleinen arkkitehtuurikilpailu. Kaupunkisuunnitteluvirasto on valmis omalta osaltaan valmistelemaan arkkitehtikilpailulle ohjelman sekä siihen liittyvät kaupunkisuunnittelulliset lähtökohdat. Kaavan muuttamisen pohjaksi tarvitaan korkealuokkainen suunnitelma. Kaupunkisuunnitteluvirasto on valmis laatimaan alueelle asemakaavan muutoksen arkkitehtuurikilpailun tuloksen perusteella

Merkitty, että lautakunnan jäsenille oli jaettu pöytäkirjan liitteenä oleva kirje.

Esittelijä

virastopäällikkö
Tuomas Rajajärvi

Lisätiedot

Ilpo Forssen, projektipäällikkö: 310 37199
ilpo.forssen(a)hel.fi
Satu Tyynilä, toimistopäällikkö, puhelin: 310 37187
satu.tyynila(a)hel.fi
Marko Härkönen, projektipäällikkö, puhelin: 310 37229
marko.harkonen(a)hel.fi
Pekka Nikulainen, liikenneinsinööri, puhelin: 310 37122
pekka.nikulainen(a)hel.fi